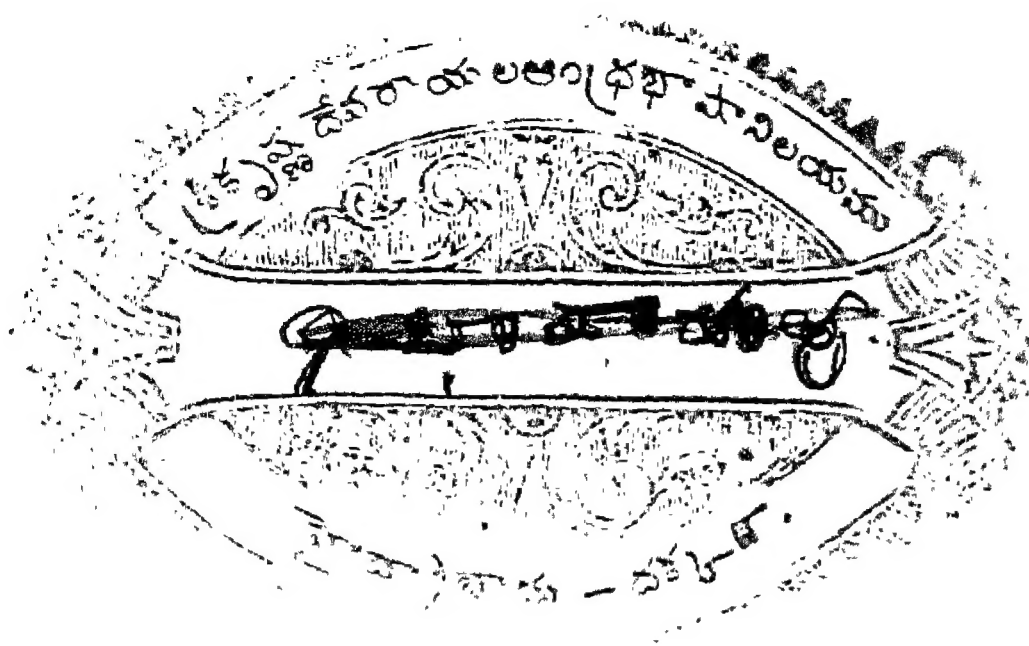

For REFERENCE ONLY

A COMMON SCRIPT FOR INDIA.

శ్రీ కృష్ణ దేవరాయ ఆంధ్ర భాషానిలయము
విభాగము ..... పరమేశ్వర ..... వార్తకరణము
విభాగ సంఖ్య ౬-౩

...

Sree Krishnadeva Raya }
Pamphlet Series. 1.

EKABHASHALIPI PRASAMSA.

BY

V. APPARAO.

with an Introduction in English

BY

SARADACHARAN MITTER ESQ. M. A., B. L.,

Ex-Judge of the High Court of

CALCUTTA.

“A common language and a common script are among
the factors in nation-building”

Hon. Mr. Krishnaswami Iyer. C. I. E

Copy-Right Registered.

MADRAS.

1912.

TITLE PAGE & PREFACE PRINTED*

AT JYOTISHMATI PRESS.

MADRAS.

శ్రీకృష్ణదేవరాయ గ్రంథమాల ౧

For sale

1912

ఏ క భాషా లిపి పత్రం స.

ఇది

నెన్నెలకంటి అప్పారాయ ప్రణీతము.

పూర్వము కలకత్తా హైకోర్టు న్యాయమూర్తిగా నుండిన

శ్రీయుత బాబు శారదాచరణమిత్ర గారి

యుపోద్ఘాత సహితము.

మదరాసు

1912

కాపీరైట్ రిజిస్టర్డ్.]

[వెల నాలుగు అణాలు.

అ వ తా రి క.

ఆర్యావర్తంబుననే కాక ప్రతిదేశము నందును బండితులు పెక్కులుందురు. అట్టిపండితులలోఁ గొందఱు దేశ సేవఁ జేయుటయుఁ గలదు. అట్టివారి సేవ యత్యుత్తమమైనది. కొన్ని సమయములందు నల్పజ్ఞులకుఁ గూడ దేశ సేవాభిలాషగలుగవచ్చు. వారి యభిలాష సఫలముకావచ్చు; వారు పండితులకంటెఁ బెక్కుమడుంగు లధికముగ దేశ సేవఁజేయవచ్చు. దీనికి నుదాహరణంబులు పెక్కులు ప్రపంచచారిత్రమునందుఁ గానవచ్చు. అందు చేతనే యల్పజ్ఞుఁడనయ్యు, దేశ సేవయే ప్రధానముగా నెంచి, యాయుద్యమము కడుయసాధ్యంబయ్యు బహుభాషా పండితులకే సాధ్యంబైనదయ్యు నేఁ బూనితి; ఇయ్యదియ ప్రథమ ప్రయత్నంబగు కతంబునను మఱికొన్ని యనివార్య కారణంబుల వలనను ఇందులోపంబులు బెక్కులు గానవచ్చు. కాని వాదుఁగాదుట కంటెను వృథాయుపన్యాసంబులి చ్చుటకంటెను నాచరణలోనొకిం గొనివచ్చుట కసాధ్యంబగు నట్టియంశంబులఁ బ్రతికలఁబ్రచురించుట కంటెను గ్రియాసాధనమే ప్రధానోద్దేశముగాఁ గలిగి శ్రీయుత శారదాచరణమిత్ర మొదలగు మహనీయుల త్రోవనే

నడచుట యత్నించినందున నాప్రయత్నములు విఫలము కావని
సమ్మేద. ఇదియునుంగాక లోపంబులు కలవాడేకదా మనుష్య
మాత్రుండనంబరఁగు. అటులే లోపంబులు కలయదియే కార్యం
బనంబరఁగు. కనుక సహజమగు గుణంబునకు మనుష్యమాత్రుని
కడుదూఱుట సహజమని సంభావింపఁదగదు. బిన్నాభిప్రాయం
బుల వలననే యేవిషయమునందును నభివృద్ధిఁ గాంచుట
సాధ్యము. కనుక మిత్రభావంబున దీనిందిలకించి దేశోపకారం
బగు సవరణల నవలోకంబులఁ జేయఁజదువరులు ప్రార్థితులు.

స్వవిషయమై యింక గొంచెమునుడువవలసియున్నది. ప్రయ
త్నముచిన్నదయ్యు సాహాయ్యము పెద్దది లేనిచోఁ గొన సాగ నే
రదు. ఈ పెద్దసాయము నొసఁగునట్టి మహాపురుషులు శ్రీపరమ
హంస శ్రీరామకృష్ణులు “నీవు జ్ఞానార్హుడవైనచో జ్ఞానోప
దేశకుల నీవారయవలసినపనిలేదు; వారే నీకొఱకు నారయుచు
వచ్చెద”రని నుడివినటులఁ గార్యమును జేయువారున్నచో సాయ
ముచేయువారును నీప్రక్కనే యున్నారను దృఢవిశ్వాసము
నాకుఁ ధార్మాణమయ్యె. ఈవ్యాసమును వ్రాసియేమిచేయుదు
నని యాలోచించుచుండ నొకనాఁడొక స్థికముగ విజ్ఞానచంద్రి
కామండలికి మూలాధారులైనట్టియు మఱియుఁ బెక్కుమహా
కార్యంబులొనర్చుచు నాంధ్రమాతను బోషించునట్టి శ్రీశ్రీ మున
గాలరాజాధారికిఁ గృతపరిచయుండ నగునట్టి యదృష్టము నాకుఁ

గలిగె. అప్పుడే యెవ్వరు హిందీమహారాష్ట్రాది భాషాపండితు
లో యెవ్వరినామము నేటికాలమున నాంధ్ర గృహములందు
మనరాయల నామముచకంఠెనధికముగ నుచ్చరింపఁ బడుచున్న
దో, యేరాంధ్రము నాంగ్లేయ భాషాసమానముగఁ జేయఁగం
కణము కట్టుకొనిరో, యెవ్వరు తమకు సాధ్యమైనంతవఱకుఁబ్రతి
హైందీయ మహావిషయములో నేకీభవించి సాయము చేయఁ
బూనిరో, యెవ్వరుపైమునగాలరాజాగారికి మిత్రరత్నంబును
దివానులరో, యట్టి మ-రా-రా-శ్రీ కె-వి-లక్ష్మణరావు ఎం-ఏ
గారు హైదరాబాదకురాజాగారి యొద్దకు వచ్చుట నాయదృ
ష్టవశంబునఁ దటస్థించెను. భయసంశయములతో నిండినవాఁడ
నయ్యు రోటిలోఁదలఁదూర్చి రోకటిపోటునకు వెలువ నేలయని
తలంచి నే నీవ్యాసమును ప్రభుప్రథానులముందఱ నిడితి. ఇందలి
యంశము వివాదాంశమయ్యు మొదట దీని యుపయోగమును
గూఱించి సందేహించిన వారయ్యు, నెందోమూల్గుచుండ వలసిన
నీవ్యాసమీరూపము గైకొనుటకును నాంధ్రుల హస్తంబుల
నుండు భాగ్యము దీనికబ్బుటకును వీరు కారకులని మాత్రమిందు
వందనా పూర్వకముగనుడువువాఁడ. దీనులచేఁ గూడఁబనిచే
యించునట్టి సత్పురుషు లిట్టివారలేకదా? ఇట్టి వారలుండుటం
బట్టియేకదా యాంధ్రులు సంతతోత్సాహులై యున్నవారని
యప్పుడు తలంచితిని. పూర్వపరిచయములేని వాఁడనయ్యు

బాల్యస్నేహితుని కంట నధికముగ నన్నాదరించి గంటలకొలది నాతో ముచ్చటించినట్టి యమాత్యపుంగవునియొక్కయు నెప్పుడు పోయినను దమ భ్రాతలవలె జూచునట్టి రాజసింహముయొక్కయు గుణగణముల వర్ణింపనాతరమే? వీరునాకుఁజేసినట్టి యుపకారమును ఋణమును సాధ్యమైనవిధమున భాషాసేవ నొనర్చి తీర్చుకొనువాఁడనే కాని మఱియొక విధమునఁ దీర్చు కొనుట కశక్తుఁడ.

నాకింతసాయ మొనర్చిన నృపేంద్రదామాత్యరత్నంబుల కాయురారోగైశ్వర్యములొనఁగూడు గాతమని నాయనవరంత ప్రార్థన.

మొదటి యిద్దఱెటుల నన్నాదరించిరో యటులే నా యుత్తరములకు సదుత్తరముల నొసంగి నావ్యాససారాంశమును సత్యధిక శ్రమతోఁగ్రహించి యీవ్యాసలేకరి యెవ్వరో కనుగొనకయే యుపోద్ఘాత మొకటి నాండ్లయ భాషయందు వ్రాసి నాకు నుపాపకారం బొనరించిన శ్రీశారదాచరణమిత్రగారికిఁ నాసాష్టాంగ వందనము లర్పించుచున్నవాఁడ.

ఎవ్వరు వీరపురుషనామధేయమునకు నర్హులొ యెవ్వరు నేఁటి కాలమున మనకుఁబూజార్హులొ యెవ్వరినామము మనముస్మరింపుటచేతనే యాంధ్రమాత ముక్తికినర్హురాలు కాఁగలదో

యట్టి శ్రీకృష్ణదేవరాయల జ్ఞాపకార్థమై హైదరాబాదయందు
 స్థాపింపబడిన భాషానిలయమున 1911 సం॥ ఫిబ్రవరి శనివారము
 నాడు జయప్రదముగ జరుపబడిన వార్షికోత్సవదినమున
 నీవ్యాసపఠనం బొనర్పించి వారిజ్ఞాపకార్థమై ప్రచురింపబడఁ
 బోవుగ్రంథమాలలో దీనిని మొదటిదిగ గ్రహించినందుకు
 శ్రీకృష్ణదేవరాయాంధ్రభాషానిలయము వారికిని, దీనింజెన్నపురి
 యందు ముద్రణంబొనర్పించిన మ-రా-రా శ్రీ డాక్టరు ఆచంట
 లక్ష్మీపతి బి-యె-ఎం-బి-సి-ఎం- గారికిని నావందనము
 లర్పించువాడ.

కానలి

1-2-12

ఇటుల విన్నవించు

భాషాసేవక విధేయుడు

వెన్నెలకంటి- అప్పారావు.

INTRODUCTION.

One of the greatest draw-backs to the social, Literary, and even political unification of India is the absence of a common script for dialects and languages now current in it and a common language of literature suitable to the genius of the people. India has now more than a dozen scripts used in its different parts; Bengal has Bengali, Orissa Uria, Southern India has Telugu, Tamil, Canarese and Malayalam, Western India has Maharathi and Guzarathi, Northern India and Central India the Devanagari, Kaithi, Gurumukhi and Urdu beside *Mahajanis*. The diversity is a great puzzle to linguists and the greatest obstacle to inter-communication. Except the Urdu which uses the Persian character all the other scripts are similar to the Devanagari and although they may not have been derived from the Devanagari and although the Asoka script might be the original type but they are so distinguishable from each other that for all ordinary purposes they may be said to be different. Time and space have immensely separated them. The dialects and languages which use these various scripts are not so different from each other as the scripts themselves.

It is now universally admitted that a common script and a common literary language are essential

factors to the formation of a nation out of peoples apparently disunited. The most powerful bonds of union are alphabet, script and language. Modern Europe has shown that religion is not so important a factor as language. Bengal has successfully asserted nationality on the basis of the Bengali language. So it is with the Hindi speaking people and Behar has successfully claimed separation. The true unity, however, of India, especially of its Hindu population which is substantially two-thirds of the entire unit, must rest on a uniform alphabet with uniform symbols of elementary sounds and a language of literature which all educated people through-out the length and breadth of India must be able to read and write in. Sanskrit filled ancient India the desideratum of a common language. There was one script for it whatever it was. Modern India, however, has not learned the use of these essentials of unity. We are now politically united and a foreign language difficult to learn and still more difficult to use is our vehicle of inter-communication. But an exotic and unsuitable vehicle may, like the Latin in Europe, be used temporarily by a few. The English or more appropriately the Roman script has admittedly serious defects and it cannot long be used for intercommunication. India must have its own script based on the best phonetic rules and the science of utterance of sounds. In Devanagari it had such an alphabet and a series of characters. Modern India with its

diverse and distinguishable sounds in its different parts may require new symbols, but substantially a script of Indian origin which the great grammarian Maharshi Panini says "Maha devadadhigatini" should be adopted with additions and perhaps with necessary modifications.

The people, however, must be awakened and the necessity of a common script must be impressed on them. They must be shown the light before they can emerge from darkness. The vehicle of English is not sufficient for the general public. The promoters of Ekalipi must address the people in their own dialects or languages. A few English knowing gentlemen are like a drop in the vast ocean.

Mr. Appa Rao has touched the true chord. He has adopted the Telugu for the large population speaking that language. He has done immense services to the cause of the diffusion of the idea of the necessity of a uniform script. He has handled the subject with a master's hand and deserves the thanks of the public. The Hon'ble Mr. Krishnaswami Iyer was a devoted advocate of a common script for India. The Maharaja Gaekwar of Baroda has fully felt its necessity for the social and literary unification of India. Others including myself have persistently made humble efforts in its cause, but the booklet of Mr. Appa Rao will do more good than many speeches in English.

Spontaneous development of ideas and natural growth must have genesis in the people themselves. The ideas are always in, although in a dormant state. They have to be touched by the magic wand to be awakened and progress is natural. The mass of the people must clamour for a common script throughout India.

85, Grey Street,

CALCUTTA,

5—1—12.

(Sd.) Saradacharan Mitter.

శ్రీరస్తు.

ఏకభాషా లిప్తిప్రశంస.

ఈదినములలో హిందూస్థానమందలి యేయాండ్లయమాసపత్రికఁ జూచి నను, విపులముగనో లేక యల్పముగనో, ఏకభాషాలిపుల ప్రశంస గాన్పించు చున్నది. ఇయ్యది యింత ప్రాముఖ్యమునకు వచ్చుటకు నాండ్లయరాజ్యమును నాండ్లయభాషయును గాలమహిమయును గారణములు కనుక, ఈత్రివర్గమునకు నేఁ ద్రికరణశుద్ధిగ వందన మాచరించి కార్యాంశమునకు వచ్చెదను.

పూర్వకాలమునం దెన్నఁడో, అనఁగాఁ గాళిదాసు భవభూతి ప్రముఖులు తమనాటకముల వ్రాసి ప్రదర్శింపించిన కాలముననో లేక తత్పూర్వమే సంస్కృతము సర్వజనగ్రాహ్యమనియు, లేక, ఇప్పు డాండ్లయభాష యుండు స్థితిలో నుండియుండవలెననియు, లేనిచో నీసంస్కృతనాటకంబు లెవ్వరి కొఱకు రచింపఁబడినవనియుఁ గొందఱు పండితులు తలంచుచున్నారు. సర్వ జనగ్రాహ్యమైనను, కాకపోయినను, ఇప్పు డాండ్లయకవిరత్నంబైన షేక్స్పియరు కవికృతనాటకము లెటుల, పరభాషయందు రచింపఁబడినవైనను, హైందవ పండితులవలననే కాక విద్యార్థులచేఁ గూడ నెటుల నులభముగ గ్రహింపఁబడుచున్నవో, అటులే యక్కాలంబునఁ గూడ పండితజనుల కొఱకే యవి రచింపఁబడినవని నేఁ దలంచెద. ఏలయన, ఎట్టిసిద్ధాంతమునకు నిదర్శనములు కనఁబడుటలేదో యట్టి సిద్ధాంతమును మనము గ్రహించుట తప్ప. సంస్కృతము వేదకాలమున మాటలాడఁబడుచుండి వెనువెంటనే ప్రాకృతముగా మాఱినటులఁ గాన్పించును. సర్వజనులు ప్రాకృతమును మాటలాడుచుండి రనియు, నందుఁ బండితులు మాత్రము స్వచ్ఛమైన సంస్కృతమును మాటలాడుచుండిరనియు, సంస్కృతమునకును బ్రాకృతమునకును,

సాధారణ బ్రాహ్మణశూద్రాదులు మాటలాడు నాంధ్రమువలె నించుక భేదము కలిగియుండి యుండుననియుఁ గొందఱు నుడువవచ్చు. అప్పటికిని దక్షిణమునఁ బ్రాకృతముకాని సంస్కృతముకాని మాటలాడుచుండిరనుటకు నిదర్శనము లేమాత్రమును గానరావు. కనుక సంస్కృతము స్వచ్ఛమైన రూపమున నుత్తరహిందూస్థానమునఁ గొంతకాలము వాడఁబడినను, హిందుస్థానము నందంతయు వాడఁబడక యుండవలెనని మనమొప్పుక తప్పదు. ఉత్తర హిందూస్థానమందలి భాషలే స్వచ్ఛమైన ప్రాకృతభాషలుకాని ద్రవిడభాషలు ప్రాకృతములు కానేరవు.

సంస్కృతవ్యాపకము పెక్కువిధముల, యూరపుఖండమందలి లాటిను భాషతో సరిపోల్పవచ్చును. రెండును నార్యభాషలేకాక, జన్తమునందును, అభివృద్ధియందును, వినాశమునందును సమానలక్షణములు గలిగియున్నవి. రెండును నామతంబున, ఇటలీ హిందుస్థానమునందలి యొక్కొకభాగము నందే మొదట వాడఁబడుచుండి తరువాత పలుభాగంబులకు విస్తరిల్లె; రెండును మతసంబంధ విషయములకు నెక్కువగ నుపయోగింపఁబడియె; రెండును పరభాషలకు మాతృకలయ్యె; ఆయాభాషల స్తన్యపానమిచ్చి కాపాడె. రెండును మాటలాడు వాడుకలో లేకపోయినను గ్రంథరచనయందుఁ బూర్ణ దశయందుండినవి. రెండును మతసంబంధవిషయములకు నిష్పడుకూడ నుపయోగింపఁబడుచున్నవి. ఇన్ని సమానలక్షణంబులఁ గల్గియు, కొన్ని భేదములు కూడఁ గల్గియున్నవి. లాటినుభాష పూర్ణమృత్యుదశను బొంది యొకరిచేతను మాటలాడఁబడుటలేదు. సంస్కృతమన్ననో, హిందూస్థానమందలి యనేక పండితులచేత మాటలాడఁ బడునదియేకాక, కొన్ని కుటుంబములందు మాతృ భాషగాఁ గూడఁ బరిగణింపఁబడుచున్నది. నాన్నేహితులలో నొకరిచేతఁ గుటుంబసహితముగ నీభాష, ఎన్నుకొనఁబడియె. ఇదియునుంగాక, యూరపు నందు లాటినుభాషాభ్యాసము తగ్గుచుండఁగా, హిందుస్థానంబున సంస్కృత

విద్య హెచ్చుచున్నది. ఎంత హెచ్చిన నిది పండిత విద్యయే కాని పామరవిద్య కానేరదు. దీని సమానాసమానములు చూపించుట 'లాటిను' భాష, 'లాటియం' అనబడు, 'ఇటాలియా' యొక్క యొకభాగమందు మాత్రము పయోగింపఁ బడుచుండి యెటుల జగద్విఖ్యాతమయ్యెనో, అటులే సంస్కృతము కూడఁ గొంతవఱకు నొకభాగమందు నొకతెగవారిచేత మాత్రమే వాడఁబడుచుండెనని చూపుటకొఱకే.

సంస్కృతము తరువాత హిందూస్థానమందంతయు నేకభాషగాఁ జేయఁబడిన ప్రయత్నములలో 'హిందూస్థానీ' భాష ప్రాముఖ్యము వహించినది. అందునకుఁ గారణము మహమ్మదీయులు పలుతావులఁ దమరాజ్యముల స్థాపించి తమభాషయైన హిందూస్థానీభాషను వెంటఁగొని వచ్చుటయే. ఆంగ్లేయ విద్యాస్థాపనాప్రారంభమునందెంతయో చర్చ, అరబ్బిపారసీకభాషల నదరు న్యాయస్థానముల నుంచవలసినదా లేక యాంగ్లేయభాష నుపక్రమింపవలసినదా యనుటనుగురించి, జరిగి, అంత్యతీర్థానము, ఆంగ్లేయభాష పక్షమున నిచ్చిరి. అపుడే హిందూస్థానమందలి ముఖ్య విశ్వవిద్యాలయములు కూడ స్థాపింపఁబడినవి. కొన్నిరోజుల క్రిందట, హైదరాబాద్ యందలి (కీర్తి శేషులైన) నిషీకాంతచతోపాధ్యాయగారు హిందూస్థానీ కవితాబీజాంకురములు మొదట దక్షిణమునందనఁగా బీజాపూరు గోలకొండలయందే యుద్భవిల్లినవని నుడివిరి. ఇదియంతయు వ్రాయుట సంస్కృతమునకుఁ దరువాత, ఏకభాషావ్యాపకము, కారణము లెవ్వియైనను, మహమ్మదీయులచేతఁ జేయఁబడినదని చూపుట కొఱకే.

మొదట సంస్కృతభాష, ఏల యేకభాషగాఁ బరిణమింపక నశించె? ఔరంగజేబు చక్రవర్తులం బోలిన మహాపురుషుల సహాయముం బొందియు హిందూస్థానీభాష యేల యభివృద్ధిఁ జెందదయ్యె ననుసంగతి మనము ముందుగ విచారింపవలెను. అధికసంధులు మొదలగునవి కలిగి సాధారణ జనుల యుచ్ఛా

రణ కసాధ్యంబగు కతంబున సంస్కృతము ప్రాకృతరూపముగ మాటి యుండవచ్చు. ఇంక హిందూస్థానీ యన్ననో, అదియుఁ బ్రాకృతమైన కారణంబును, గొంచెమైనను సంబంధములేని ద్రావిడముతో సాంగత్యము కష్టమయినందునను, హిందూస్థానమందంతయు వ్యాపింపకయుండవచ్చు. అదియుఁ గాక, ఈహిందూస్థానీభాష పుట్టిన కొలఁదిరోజులకే, భాషరెండుగా విభజింపఁబడియె. హిందూస్థానమందుద్భవించిన యక్కరములు తురుష్కుల 'కొరాను'లో నుండు నరబ్బి యుచ్చారణంబుల స్వచ్ఛముగా నుచ్చరించుటకు వీలుకానందున, వారు పారసీక అరబ్బీ యక్షరంబుల నిందు దిగుమతిచేసిరి. ఎట్టి దుష్కలమం దవి యిందుఁ గొనిరాబడినవో కాని, ఈయక్కరములు మనకుఁ జేయునపకారము మఱివ్వరును జేయఁ జాలరు. ఏలయన, ఈయక్కరముల రాకతో నరబ్బిపారసీక పదములెన్నియో కొనిరాఁబడినవి. అన్యదేశీయ పదములరాక హెచ్చగు కొలఁది, హిందువులు తమభాషాస్వేచ్ఛకు వికల్పము కలుగునని తలంచి కాఁబోలు సంస్కృతపదములఁ గుప్పలుగఁ దమభాషయందుఁ జొన్నఁబూనిరి. మతసంబంధ మత్సరముల కేకారణములైనఁ జాలుఁగద ! ఈ విధముగ నన్యమతస్థులైన హిందూమహమ్మదీయులు, ఏకభాషను విడఁదీసి తామెంతవఱ కెడము నేయఁగలరో యంతవఱకుఁ జేసి దేశమునకు మహాపకారము నొనర్చిరి. స్వానుకూలముకొఱకే మహమ్మదీయులైనను, తమభాషను వృద్ధిపఱచిరేకాని కలలోనైన దేశమునం దంతయు నేకభాషగాఁ జేయవలెనని తలంచిన వారుకారు. అట్లు తలంచిన, ఏకభాషను విడఁదీయక తగిన మార్పులనే చేసికొని యుందురు. ఈకారణములచేత హిందూస్థానీభాష ఏకభాషగాఁ బరిణమింపక పోయె.

దీనితరువాత మూడవప్రయత్నము, ఏకభాషావ్యాపకమునకై యాంగ్లేయులవలనఁ జేయఁబడియె. వీరుకూడ హైందవులనందఱి నేకజాతీయులుగఁ జేయ నెంచికాదు, ఆంగ్లేయభాషను హిందూస్థానమునందంతట వ్యాపింపఁ జేసి

నది. దీనివలన హిందూస్థానమునందలి పలుభాషామతంబుల వారికి నైకమత్యము వలన జాతీయభావము గల్గునని స్వప్నమందైన నెంచరైరి. హిందూస్థానపాలన యందలి వ్రాతపనికొఱకుఁ దమకు సులభముగ నుండుటకుఁ గాను వీరిని వారి భాషయందు తర్జీయతుచేసిరి. కాని ఈయాండ్లయభాష కాశీరామేశ్వరము వఱకుఁ గల నవనాగరికులచే మాటలాడఁబడుచున్నను, పాలకభాషయయ్యు, ప్రపంచవ్యాప్తి జేందియున్నను, ఏల యేకభాషగాఁ బరిణమింపదయ్యె? అన్నివిధముల నేకభాషకుఁ దగినదైనను, దీనఁ గొన్నిలోపంబులు గలవు. భాషయందలి తలంపులు భాషను మాటలాడు జనులకు గ్రాహ్యమై యుండ వలెను; మఱియు వారిస్వభావానుకూలములై యుండవలెను. అటులఁగాక యాండ్లయుల సంఘమతాచారములు భిన్నములై, హిందువుల మతాచార ములకు విరుద్ధములై, హైందవుల స్వభావప్రతికూలములై యున్నందున, నాండ్లయభాష హిందూస్థానంబున వ్యాప్తి నొందుట కవకాశములేదు. ఇక్కారణంబునను, భాషయొక్క యభ్యాసము దుష్కరమైనందునను, ఆండ్లయ భాషా వ్యాప్తియగు కొలఁది రాజనీతివిషయములు పెక్కులు దేశమునందు వ్యాపించుటవలనను, తత్పరిహారార్థమై దీని వ్యాప్తికి నాటంకములు గల్పించి పరీక్షల నసాధ్యము చేయుటం బట్టియు, నేర్చుకొనుటకు వ్యయపఱచిన ద్రవ్యమునకు సరియైన వడ్డికూడ రానికారణంబునను, ఈభాషయొక్క స్వల్ప వ్యాప్తికి నాటంకములు గలిగెను. ఈపైయాటంకములు లేక పోయినను, ఈ భాష సర్వత్ర వ్యాపించు ననుటకు సూచనలేమియుఁ గనఁబడుట లేదు. ఒక వేళ హిందూస్థానమందలి భాషలు శైశవదశయందుండిన యశావనమునకు వచ్చిన యాండ్లయభాష వీరిని జయింపఁగలిగి యుండునేమో! భౌతిక శాస్త్రాదు లలో గ్రంథసంచయములేకపోయినను, కళాకాశలమునందు సమానవైభవము నకు వచ్చిన హైందవజాతీయ భాషలు, ఆండ్లయభాష నెదుర్కొనినవి యే కాక ప్రాయశఃజనుమును గొనునట్లు గాన్పించుచున్నవి. ఈయన్యదేశభాష

నుద్యోగమును గోరువారే యభిలషించి నేకరించిరి కాని యితరులెవ్వరును గోరరైరి. పట్టణములలోఁ గొంతవఱకును నందులో బ్రాహ్మణుల నధికముగను నీభాష వశముచేసికొనఁ గలిగె ; కాని గ్రామములకు విచ్చేయదయ్యె ; వ్యాపారులచెంతకు రాదాయె ; హలికావళులకుం దూరమాయె ; హీనజాతులకుఁ గాన్నింపనే కాన్నింపదయ్యె. ఇంక వ్యాపించుటెట్లు? సర్వజనమాన్యమగు టెట్లు? తురుష్కులవలె నాంగ్లేయులు హిందువుల మధ్య నివసించి వారి భాషావ్యాపకము చేయుదురన్న నందుకును నూచనలు గాని సందర్భములు కాని కనఁబడుటలేదు.

ఇప్పు డేకభాషా వ్యాపకమునకు బలకారణ నూచనములేవి కలవు? దీనికి నుత్తరనూచన ప్రథమముననే చూపింపఁబడియె. కాని యది చాలమిచ్చే నధికముగ వ్రాయవలసివచ్చె. హైందవు లింతవఱకును జెందియున్న నిద్రనుండి మేల్చి, ఆంగ్లేయప్రభుత్వముచే నైక్యముచేయఁబడిన హిందూ దేశమును, ప్రభుత్వ బంధనముతోఁగూడ తదితర బంధనలచే నైక్యముఁ జేయనెంచిరి. హిందూ స్థానమందలి జనులు, సంఘాదిసంబంధములచేతనే, ఏకజాతీయ పదవికి నొప్పియుండిరి. అతివిస్తీర్ణమైన కారణమున, ఆంగ్లేయపాలనకుఁ బూర్వము, హిందూ స్థానమంతయు సరియైన ఏక రాజ్యపాలనలోనికిఁ దీసికొని రాఁబడకపోయినను, నేటికాలమునకు, నాంగ్లేయపాలనాప్రభావంబున నేక రాజ్యముగఁజేయఁబడియె. ఈ యేక రాజ్యమును నిలుపుటకుఁ బ్రతి హైందవుఁడును, వాఁడేజాతివాఁడైనను బ్రయత్నించుచుండును. ఈ యేక రాజ్యప్రతిష్ఠాపనప్రతిష్ఠ యాంగ్లేయులకుఁ జెందినను, దానిని భరించుశక్తి హైందవులదై యున్నది. హైందవులలో వాఁడెవ్వఁడైనను, హిందుస్థానమును విడిచినయెడల మఱియొండు దేశము వాని దగునా? వాని కేదేశమందైనను, ఇందుఁగల హక్కులును, ఇందుఁ గలబంధ మిత్రాదులును స్వరకఁగలుగుదురా? ఈయొక్కసంగతి యాలోచించిన యెడల హిందుస్థానపు ప్రతి మహమ్మదీయునకును, క్రైస్తవునకును దేశభక్తి

వీజాంకురములుద్భవిల్లు. కనుకనే, దేశమందలి ప్రతిమతమువారును, ప్రతి భాష మాటలాడువారును, తమశక్త్యానుసారముగ నీదేశైక్యమునకుఁ బాటు పడుచున్నారు. దేశైక్యసంబంధ మగువిషయములలో నొకముఖ్య మైన యంశమే యీ భాషాలిపి ప్రశంస.

ఏకభాషాలిపియొక్క వ్యాపకమునకుఁ దగినప్రయత్నములు సూచించుటకు ముందు, ఏకభాషావ్యాపకము సాధ్యమా యసాధ్యమా యనునది శాస్త్రోక్తముగా విచారించెదము.

ప్రపంచమునందలి భాషలలో నేభాష లెట్టి సందర్భములలో నే భాషల నిర్మూలింపఁగలననుటనుగురించి విచారించునపుడు మనము ముఖ్యముగ 'నరబ్బి' ముఖ్యభాషగాఁ గల 'సెమిటిక్' శాఖయును, ఆర్యభాషాశాఖయొక్క యుపశాఖలైన యూరోపియను భాషల నెత్తికొని విచారించెదము. భాషల నాకసమునందలి మేఘములతో దాదాపు సరిపోల్పవచ్చు. అవి యిప్పు డొకమూల నుత్పత్తిఁ గొని క్షణమాత్రములో నాశనమగుటయో లేక పర్వతాకారముఁ గాని లేక వివిధరూపముల నెటులఁగొను చున్నవో, అటులే భాషలుకూడ నవి నాగరికస్థితియందున్నను, ననాగరిక స్థితియందున్నను, జన్మించి వ్యాపించి వృద్ధిఁబొంది నశించుచుండును. అందుఁ గొన్నిమాత్రము శాశ్వతముగఁ బ్రపంచమునందు నిలిచిపోవును. ఇచివఱకెటు లున్నను, బ్రస్తుత కాలమున ఐరోపియనుభాషలు పూర్ణస్థితియందు న్నవి; సెమిటిక్ భాష లనాగరికస్థితియందున్నవి. కాని రెంటియందును నొకవిధమైన మార్పులనే మనము గనుఁగొన వచ్చును. సెమిటిక్ భాషలయందలి మార్పులు, అవి పూర్ణస్థితియందుండక పోవుటం బట్టియు, వానిని మాటలాడు జనులు కూడ ననాగరికులగుటవలనను, ఐరోపియను భాషాపరీక్షలకు, నరబ్బి యాప్రాంత్యముల సదుపాయములు లేనికారణమునను, మనకుఁ జక్కగాఁ దెలియుట లేదు. కాని తెలిసినంతవఱకు నచ్చట నెన్నియో యుపశాఖలు కలవ

నియు, నందుఁ బూర్ణస్థితికివచ్చిన యరబ్బిభాష, వానిని బాఱఁదోలి, తన నిరంకుశాధికారమును స్థాపించుచున్నదనియు స్పష్టముగఁ గనఁబడుచున్నది. ఈభాగమందు నివసించు తురుష్కులకు జాతీయాభిమానము బొత్తిగాలేని కారణమునను, మతసంబంధ పుస్తకములన్నియు నరబ్బిభాషయందుండుటవలనను, మతాభిమానులగు నీతురుష్కులకు నరబ్బిభాషయందు గణ్యతయుండుటవలనను, వీరందఱు నీయరబ్బి వ్యాపకమునకుఁ దోడ్పడుచున్నవారేకాని యేమాత్రమును నె దుర్పాటు చేయుచున్నటులఁ గనఁబడదు.

ఇఁక మఱ్ఱుల మాటలాడు వారెటులఁ దమ పౌరుషాదులఁ జూపించుచు నొకరిని మించ నొకరు ప్రపంచమునందంతయు వ్యాపించుచున్నారో, ప్రపంచమునందు భౌతికమహిమను జక్కగా గ్రహించని కారణంబున, కూపస్థమందూకంబులం బోలిన భూగోళవానులారా! చూడుఁడు. రైలు టెలిగ్రాముల గాలియోడల మోటరుబండ్లను గనిపెట్టిన యైరోపియనుల ప్రభావమును చూడుఁడనునట్టియు, అట్టి జగద్విఖ్యాతుల ప్రఖ్యాతి మేము లేకుండినచో నెటులఁ బ్రపంచమందంతయు వ్యాపించు ననునట్టియు, సైరోపియను భాషల ప్రభావమును, వానియొకమత్యవైరమును నించుక విచారించుదము. హిందూ స్థానమునకంటెఁ గొంచెము పెద్దదగు యూరపుఖండమునందు, ‘లాటిను’ ‘గ్రీకు’ ‘పురాతనస్థవానిక్కు’ ‘హీబ్రూ’ భాషలుకాక యఱునది స్పష్టమగు భాషలనుపయోగించుచున్నారని యైరోపియను చరిత్రకారులే యొప్పికొనియున్నారు. అందునొకవిఖ్యాతశేఖరి భాషలనుగుఱించిచర్చించు తఱి “ (1) ఇంగ్లీషు (2) ఫ్రెంచి (3) జర్మన్ (4) రషియన్ (5) ఇటాలియన్ (6) స్పానిషుభాషలు యూరపుఖండమందు నాయకత్వమునకుఁ బోరాడుననియు, (7) డచ్చి (8) స్కాండ్నేవియను భాషలు తమస్థానమును గాపాడుకొనఁ గలవేకాని వ్యాపకమునకుఁ దగినసూచనలఁ గనఁబడుచుట లేదనియు (9) బొహిమియన్ (10) హంగేరియన్ భాషలు తమస్థానముల బలపఱచుకొనిన

పనియు (11) నవీన హెల్లినిక్ భాష, అనుకూల సందర్భములలోఁ దన సనా
 తనాన్నత్యమునకు రాఁగలదనియు” వ్రాయుచున్నాఁడు. ఈ పైభాషలలో
 నేటికాలమునఁ గూడ నొకభాష మఱియొకభాషను బరాభవించుచున్నది.
 డ్రెంచిభాషప్రాంతు దేశమందు మాటలాడఁబడునదియే కాక, స్విడ్జర్లాండులోఁ
 గొంతభాగములోను, బెలిజయములో నెక్కువ భాగములోను మాటలాడఁ
 బడుచున్నది. ఉత్తరమునను, దక్షిణమునను చిన్నిశాఖలఁ దరిమి వేయు
 చున్నది. జర్మనీప్రభుత్వము క్రిందనుండు ఆల్సేస్ లోరేన్ లోఁ గూడ
 వ్యాపించియున్నది. మఱియు నింగ్లీషుభాషకంటె నధికముగఁ గూడఁ బర
 భాషాపలంబకులచే నీభాష చదువఁబడుచున్నది. ఇట్టి యాధిక్యము భాషావిశే
 షంబుచేతనే కదా! కొంతకాలము క్రిందట జర్మనీభాషావరణమైన ‘ఇటా
 లియా’ సరిహద్దుననున్న పట్టణములు నేడు ఇటాలియాభాషా మయములైనవి.
 ఆస్ట్రోహంగేరిదేశములో హంగేరియన్ బొహిమియన్ భాషలఁ బునరుద్ధార
 ãచే జర్మనీభాషావ్యాపకమునకుఁ గొంత భంగము కలిగె. కొన్నిశతాబ్దముల
 క్రిందటఁ జసిద్ధికెక్కి స్వేచ్ఛ ననుభవించుచుండిన పోలాండునది యూరపు
 నందొండు కలదు. కాలవశంబున నది తన స్వేచ్ఛాధికారమును గోల్పోయినదియే
 కాక రషియా ఆస్ట్రీయా జర్మనీదేశంబుల మధ్య విభజింపఁబడియె.
 ఇపుడు రషియా పూర్ణాధికార చక్రవర్తి పోలిషుభాషఁ బాఠశాలలోఁ గఱపఁ
 బడకుండుటయే కాక, పాఠశాలల యావరణములలో నాభాష మాటలాడకుండు
 నటులఁ గూడ శాసించి, యీపూర్ణ యశావనమునకు వచ్చినట్టియు, సంపూర్ణ
 జాతీయాభిమానమును గల్గినట్టియు, నది గోల్పోయినందున ఖేదించుజనులచే.
 మాటలాడఁబడునట్టియు భాషను, నిండుప్రాణిని గ్రొంతుకపిసికి చంపునటులఁ
 దుద ముట్టించుననం దగు. కాని, ఈ పోలాండుదేశస్థులును, వీరినిఁ బెక్కు
 విధములఁ బోలి వీరిప్రక్కనే నివసించు ‘లీథుయేనియను’ లును నింకను
 దమభాషాభక్తిచే వానిని విడువఁజాలక, గృహములందు మాత్రము తమ

భాషలనే మాటలాడుచున్నారు. బలాత్కారముగాఁ బోలాండువారి జాతీయము నిర్మూలముచేయుటకు ముగ్గురు బలియులగు రాజులు కంకణము కట్టుకొనిరి. అప్పటికిని నల్పులయ్య, బలహీనులయ్య జాతీయాభిమానముచేఁ గట్టువడి పాలకుల కెంతయో తొందర కలుగఁజేసిరి. అక్బారణంబుననే వారిస్థితి మఱింత హీనదశకువచ్చె. యూరపు ఖండమందు మఱియొక విశేషము కూడఁ జూడవచ్చు. జాతీయవిభేదము తఱచుగ భాషలంబట్టియే యేర్పడినను, అది జాతీయ నిర్ధారణ యందొక ముఖ్యకారణమై యుండలేదు. మిక్కిలి చిన్నదై స్పష్టమైన మూడుభాషలను గలిగిన స్విడ్జర్లాండు నందేకాక మఱి కొన్నిరాజ్యములందుఁ గూడ జాతీయమునకు భాష ముఖ్యకారణమై యుండలేదు. ఇటుల భాషాభక్తిగల జనులచే మాటలాడఁబడు భాషలు సాధారణముగ నిర్మూలింపఁబడఁ జాలవనుటకు నెన్నియోయుదాహరణంబులఁ జూపింపవచ్చు. భాషయే బలముకలదియైన యెడల, దానిని మాటలాడువారిని జయించినవారియొక్క భాషను, నిది జయించుటకూడఁ దటస్థించుచున్నది. దీనికి నుదాహరణము గ్రీసుయొక్క నుప్రసిద్ధ రోమకాక్రమణమే. రోమనులు గ్రీకులను జయించినను భాషను మాత్రము జయింపఁ జాలిన వారుకారు. అందుకు విరుద్ధముగ గ్రీకుభాషయే రోమకభాషలపైఁ బ్రేరేపియియి వారి వాఙ్మయమునకు మాతృకయయ్యె. బలపౌరుషములు గలిగి జయశీలురైన రోమనులభాష గ్రీకుభాష నెందువలన నశింపఁ జేయఁ జాలక పోయె? గ్రీకుభాష యాధిక్యముచేతనేకదా. లాటినుభాష యాంగ్లేయ దేశమునకును, తదితర దేశములకును గొంపోఁబడియె ; ఆంగ్లేయ దేశమునందు వారిపాలనయుండువఱకు నిలిచె ; వారిపాలనాంతముతో నదియు నంత మొందె. ఏలవ్యాపించె నేల యంతమొందె? పాలకభాషయై, ఇప్పటి యాంగ్లేయభాషకంటె నప్పుడది యాన్నత్యపదవియందుండు కతంబునవ్యాపించె. ఎంతయున్నతభాషయైనను, ఎంత యప్పటి నవనాగరికులచే నది యవలంబింపఁ

బడినను, జానపదులకయిప్రమయినందున, వారు దేశము విడిచినపు డదియ నశించె. బలాత్కారముగాఁ గొనిరాఁబడిన భాషలు ఒల ముడుంగగనే నిలుచుట కష్టముకదా! లాటినుభాష ముఖ్యముగఁ జారోహితులచే నుపయోగింపఁబడుచుండ, నాంగ్లేయభాష తలయెత్తకమున్న, నార్తను ప్రేంచి భాష యనునది యొకటి, ఇంగ్లాడు నార్తనుప్రేంచిరాజునశమైన కారణమున, నింగ్లాండునకుఁ గొని రాఁబడియె. ఈభాష పూర్వపు ఆంగ్లోసాక్సను భాషాకవిత కడ్డువచ్చినను, మనయాంధ్రమునకు సంస్కృతముచేసినట్టి మహాపకారమును జేసె. తెక్కలేని క్రొత్తపదములఁ గుప్పలుకుప్పలుగ భాషలోనికిఁ గొనివచ్చె. భాషకుఁ గ్రొత్తవన్నెఁ దెచ్చె. దేశభాషను మార్చఁగల్గెనే కాని మందలవర్ణంబులు మండలాధిపతులచే మన్నింపఁబడినను, ధనికులచే నుద్యోగస్థులచే మాటలాడఁబడి గౌరవముగఁ జూడఁబడినను, నందు నిలువఁగల్గెనే? లేదుట విషతము. ఇట్టి బలిష్ఠమైన భాషయేదేశభాషను నిర్మూలించలేక పోయె. ఇట్టి కాలమున నింగ్లాండునందు, ప్రేంచిభాషనుండి కొన్ని భాషాంతరీకరణములును, కొన్ని ప్రేంచిభాషలో వ్యర్థపు కవిత్వములును వెలువడినవి. మొత్తము మీఁద దేశభాషాపరిశ్రమమునకుఁ గొఱతయయ్యె. నూరులవర్షములవరకు మాతృభాషను నభివృద్ధిఁ జేయుటకు బదులుగ నాంగ్లేయులు తమకాలమును వ్యర్థపుచ్చిరి. స్వదేశభాష అంతకాలము పాడాయె. పరిభాషను గొనఁజాలక పోయిరి. మొత్తముమీఁద నాంగ్లేయభాషకు నీమిశ్రమమువలన మహాపకారమైనదని పెక్కు విద్వాంసులు తలంచినను, ఆంగ్లోసాక్సనుభాష దీని సహాయమును గొననిచో నెటు లభివృద్ధి చెందియుండునో, ఎట్టి యున్నతస్థితికి వచ్చి యుండునో ఎవ్వరు నుడువఁగలరు?

ఎందరో యాంగ్లేయులు ప్రేంచిజర్తను మొదలగు భాషల నేర్చిరి; ఆయా భాషలలో వ్రాసిరి. ప్రేంచిజర్తనీవారితో సరితూఁగఁ గలిగిరా? ఆయాభాషలలోనుండు సామాన్యకవిత్వముంబోలిన కవిత్వమైనఁ జెప్పఁగలిగిరా? అటులే

పర దేశీయులెందరో ఆంగ్లేయభాషాభ్యాసము చేసికే, ఒక్కరైన నాంగ్లేయ
 కవులంబోలఁ గలిగిరా? దాదాపు నూరుసంవత్సరములనుండి, యాంగ్లేయ
 భాష మనకుఁ గఱపఁబడుచున్నది కదా, ఏడీ, ఒకసామాన్యపు కవియైన
 నిందుఁబుట్టఁగల్గెనే? హిందూస్థానమందలి దేశభాషలయందంత శ్రద్ధఁ జూపఁ
 బడక పోయినను, ఒక్కొక్కభాషయందు నెందరు సుప్రసిద్ధకవులు పుట్టుచుఁ
 బెరుఁగుచున్నారో చూడుఁడు. పైవిషయములం జక్కగ నాలోచించినచో
 "No great poet is inspired but in his native language"
 అనఁగా 'మాతృభాషయందుఁ దప్ప గొప్పకవీశ్వరునకుఁ గవితాధార కుదురఁ
 జాలదనుట' నిశ్చయముగాఁ గనఁ బడుచున్నది. భాషకు జన్మభూమియే
 ముత్తమమైనదిగఁ గాన్పించుచున్నది. ఏలన, నెందరో యాంగ్లేయులు
 పర దేశంబుల నివాసమేర్పఱచుకొని, వందలయేండ్లుగ నివసించుచున్నను, లాంగ్
 షెల్లో మొదలగు సామాన్యకవులు ఆమెరికాయందు మాత్ర ముద్భవిల్లిరి కాని,
 తదితర భాగము లింకను గొప్పకవీశ్వరులకు స్థానంబులైనటులఁ గనఁబడదు.
 ఆభగవంతాయా విశేషమేమో మనకుఁ దెలియదు. షేక్స్పియరు మిల్టను
 బోలిన కవులు, ఆస్ట్రేలియాలోను, కనడాలోను, దక్షిణాఫ్రికాలోను నిఁకఁ
 బుట్టుదురేమో! ఈపైదేశంబులలోఁ బెక్కిటికంటె హిందూదేశమే కొంత
 వఱకు నదృష్టవంతురాలుగఁ గనఁబడును. ఏలయన, నిందలివారు, పైదేశముల
 వారి సమానముగ నింగిలీషువ్రాయువారే కాక, కొంతవఱకుఁ బరభాషయైనను,
 కవిత్వ ధోరణికూడఁ గలిగి, కొన్నిగ్రంథముల రచించిరి. వచనము వ్రాయుట
 యందును, సుపన్యాసంబుల నిచ్చుటయందును మాతృభాషగల యాంగ్లేయు
 లనే వీరు మించిరన హైందవుల జ్ఞానాధిక్యము విశదమగును. భాషలను నేర్చి
 కొనుటలో నాసియాఖండవాసులకు సాధారణముగను, నందులో హైందవు
 లకు నధికముగను, నందులో హిందువులకు మఱింత యధికముగను సామర్థ్య
 మున్నటుల స్పష్టమగుచున్నది. ఎంతసామర్థ్యమున్నను, తాము తమభాష

యందుఁ జూపఁగల శక్తిసామర్థ్యములఁ బరభాషయందుఁ జూపఁజాలరు. ఇదియుఁ గాక, యాంగ్లేయభాష పలుదేశంబుల విస్తరిల్లుచున్నను, వేల్పునందును, స్కాట్లాండునందలి హైలాండ్సులోను, ఐర్లాండునందును బూర్ణముగ వ్యాపింపఁజాలకున్నది. ఇంట గెలిచి రచ్చగెలుచుటకు బదులుగ నీభాష రచ్చ గెలిచి యింట గెలువలేకున్నది. ఆంగ్లేయభాషతో నత్యంత భేదము లేకున్నను, వారేల వారిభాషను మాటలాడుటయందే గర్వోన్నతులగుచున్నారు. అన్నివిధముల శ్రేష్ఠమై రాజకీయమైన భాషను నేల యభ్యసింపకున్నారు? వారిభాష శాఖయైనను, నాశాఖమీఁదఁగూడ వారికి నత్యంత భక్తియుండుట చేతనే దానిని విడువఁజాలకున్నారు. ఇక హిందూస్థానమందలి, మాతృభాషను విడిచి, రాజకీయభాషయైన కారణంబున నాంగ్లేయభాషను గుటుంబసహితముగ నభ్యసించి బంధుజనమిత్రంబులకు దూరమగు నవనాగరికుల నేమనవచ్చు?

హిందూస్థానమందుఁ బలుభాషలు కలవనియు, నందుచే నొకజాతీయ పదవికిఁ మనము దగమనియు దుఃఖించుభిన్నులకు సమాధాన మీయవలెను. హిందూస్థానమునకంటె విస్తీర్ణమునందును జనసంఖ్యయందును గొంచెము నెద్దదగు యూరపుఖండమునం దెన్నిభాషలు కలవో, ముఖ్యమైనభాష తెన్ని కలవో, ఇదివఱకే చూపింపఁబడియున్నది. అచ్చటి భాషాస్థితుల మనదేశమందలి భాషాస్థితులతోఁ బోల్చిచూచినచో మనదేశమే శ్రేష్ఠతరమని మనము చూడఁగలము. అచ్చటి శాఖభాషాభక్తి యిందులేదు; అచ్చటి తీక్షణమైన జాతీయభేద మిందుఁ గానరాదు; అచ్చటి నిర్దయత్వము, అచ్చటి పరస్పర వైరమిందుఁ గాన్పించవు. ఒక స్వల్పవిషయమై యచ్చట నెంతయో రక్తప్రవాహమై యుండెననియు, నికఁగఁగలదనియుఁ జరిత్ర సూచించుచున్నది. మొదటినుండియుఁ గాలవిభజనఁ జేసి, ఒక్కొక్కకాలపు హిందూదేశచరిత్ర యూరపుచరిత్రతో సరిఁబోల్చిచూచినచో, హిందూస్థానమే, పలు

భాషామతింబులుగలిగినను, నెక్కువశాంతము వహించియుండెననియు యైరోపియనులకంటె హైందవులుతక్కువ మత్స్యరగ్రస్తులనియు విశదమగును.

24,00,000	జనసంఖ్యగల	గ్రీకు	రాజ్యమును.
33,00,000	„	స్విడ్జర్లాండు	„
22,00,000	„	నార్వే	„
51,00,000	„	స్వీడను	„
54,00,000	„	పోర్చుగల్	„
24,00,000	„	డెన్మార్కు-	„
51,00,000	„	హాలాండు	„

మఱియు స్వల్పజన సంఖ్యగల 'రొమానియా' మొదలగు నవీనదేశములు సహా తమ భాషలను కాపాడుకొనుచు జగద్విఖ్యాత మగుచుండఁగా

2,20,00,000 జనసంఖ్యగల యాండ్రులేల తమభాషా జాతీయముల విడనాడ వలెను? కొందఱ తాండ్ల్యచారిత్ర కారులవలన విభజింపఁబడినట్లు, మనదేశమును భాషానుసరణముగ విభజించినచోఁ బెక్కువిధముల లాభకరముగ నుండు. అటుల విభజించిన యెడలఁ గొన్నిచిన్నవైనను, మొత్తముమీఁద నొకటికిని హానికలుగకుండ దేశము నున్నత స్థితికిఁ దీసికొని రావచ్చును. అటుల విభజనచేయుట యసాధ్యమని కొందఱు నుడువ వచ్చును కాని భాషసేవఁజేయు ప్రతివారికిని నిది మిగుల సులభమని కనఁబడకపోదు. భాషలను మాటలాడు జనసంఖ్యానుసరణముగా విభజించిన (1) హిందీభాగము (2) బంగాళాభాగము (3) ఆంధ్రభాగము (4) మహారాష్ట్రభాగము (5) ద్రావిడభాగము (6) కర్ణాటభాగము (7) గుజరాతి భాగము (8) ఓడ్రభాగము (9) మలయాలభాగము అనునవి ద్వాదశ భాగా

బులకంటె నెక్కువ కానేరవు. అటులఁ జేసినయెడల మతభేదంబులు భాషాసముద్రంబున మునిగిపోవు. ఒక్కొక్క భాషను మాటలాడువారు తక్కిన వారికంటెఁ దమభాషాభివృద్ధిఁ జేయుటనలన దేషాభివృద్ధికిఁ దోడ్పడినవారగుదురు !

అటుల విభజించినచో నేలాభములు కలవో మనయాంధ్రదేశమును గూర్చి విచారించెదము. హిందూస్థానమందలి ముఖ్యభాషలు బలమగు కొలఁది భాషాభివృద్ధియై రాష్ట్రభక్తిబీజాంకుము లుద్భవిల్లు. ఆంధ్రరాష్ట్రంబునకు ముఖ్యపట్టణము, ఆంధ్రరాజ్యంబున నెలకొని, పూర్వపు ధన్యాకటము ఓరుగల్లు, విద్యానగరములవలెఁ బ్రసిద్ధికివచ్చు. ఆంధ్రులు వెలుపట గణ్యతకుఁ బాత్రులగుదురు. ఇప్పుడింత యాంధ్రరాష్ట్రంబున నొక్కటైన చక్కని దైనికపత్రిక లేదుకదా. అప్పుడో, ఆంధ్రరాజ్య తిలకంబగు ముఖ్యపట్టణమున నెన్నియో, ఆంధ్రపత్రికలే కాక, యాంగ్లేయ హిందీపత్రికలు కూడ నుద్భవిల్లు. ఆంధ్రకవులకుఁ బ్రజాసహాయమబ్బు. అట్టి పట్టణమున నాంధ్ర లక్ష్మీ నాట్యమాడవచ్చు. ఆంధ్రరాష్ట్రమును నిట్టిస్థితికిఁదెచ్చుట కాంధ్రున కిష్టమో లేవో చదునరులే తెల్పుదురుగాక.

ఈ వ్యాసమున కేదిమూలాధారమో, ఏది యుత్తరహిందూస్థానమున చిన్ని శాఖలఁ దఱిమివేయుచుఁ తన సార్వభౌమత్వమును స్థాపించుచున్నదో, ఏది నేఁటికాలపు మహాపురుషులచే భవిష్యద్దేశకభాషగాఁబరిగణింపఁబడుచున్నదో, అట్టి హిందీభాషను గుఱించి యింక విచారించెదము. ఈ భాషను మనముఁ ఏకభాషగా భావించి చదివినను మనమెన్నటికిని హిందూస్థానీవారితో నీభాషలో సరితూఁగనేరము. ఏలయన, అందుఁ బెక్కుచిక్కులు గలవు. అక్షరములు నులభమేయైనను భాష యటులఁగాదు. హిందీ ఉర్దూభాషల తారతమ్యము ఇదివఱకే చూపింపఁబడియె. పారసీక యరబ్బీపద భూయిష్టమై వందున ఉర్దూభాష యాంధ్రున కత్యంత కష్టము. హిందీయన్ననో సంస్కృత

పద భూయిష్టమైనందునఁ గొంతవఱకు నాంధ్రునకు నులభము కావచ్చు. హిందీనేర్చికొనిన యెడల హిందూస్థానీవాఢికంటె నాంధ్రులే సంస్కృతపదముల నెక్కువ యుపయోగింతురేమో, కాని హిందీ ఉర్దూభాషల (దాదాపు రెండును నొక్కటే గనుక) లోసంస్కృతభాషం బోలిన లింగ భేదమొకటి యెక్కువగఁ గనఁబడుచున్నది. ఇయ్యది సంస్కృతజ్ఞానము లేని యాంధ్రునకు గోచరముకాదు. ఆంధ్రమునందును నాంగ్లేయభాషయందును బ్రాణులలోఁ బుంలింగస్త్రీలింగములని రెండుభేదములును నటుకానివి నపుంసకలింగములనియుఁ బదములు విభజింపఁబడియున్నవి. ఈ భాషయందో పుంలింగస్త్రీలింగములు రెండే కలవు. ఆంగ్లేయభాషయందును, నాంధ్రంబునందును లేని క్రొత్తకప్టమొకటిందుఁ గలదు. దీనిని నేనుదాహరణ మిచ్చినఁ గాని విశదీకరింపఁజాలను.

స్త్రీలిం. తబీయత్ } రెండుపదములకును దేహస్థితియను నర్థము.
పుంలిం. మిజాజ్ }

ఆప్ కితబీయత్ కై సైహై } మీ దేహస్థితి యెట్లున్నదని యర్థము.
ఆప్ కామిజాజ్ కై సాహై }

ఈ యుదాహరణములవలన మాటలాడునది పురుషుడైనను, స్త్రీయైనను, ఆభేద కతంబునఁ గాక తరువాతి నాగువాగకమును బట్టి, పైవాక్యములలో ‘మిజాజ్ తబీయత్’ పదములు నపుంసకములయ్యుఁ బుంలింగ స్త్రీలింగములుగఁ బరిగణింపఁబడుచు, విభక్తిప్రత్యయమగు యొక్కకు మారుగ రెండు రూపములు ‘కి,కా’యుపయోగింపఁ బడుచున్నవి. ఇంతియేకాక, క్రియారూపంబులలోఁ గూడ (‘సి,సా’ను చూడుఁడు) మార్పులను గలిగించుచున్నది. ఈ విషయమున ఢిల్లీ లక్నోల భాషలకే యించుక భేదము కలదట. దక్కను తురకలీవిషయమున నెప్పుడును బొరపడుచుంటయేకాక హిందూస్థానివారిచే హసింపఁబడుచున్నారు. ఇదియునుఁ గాక క రకు ముందు ‘నే’ యను నొక

ప్రత్యయము చేర్చుటవలనఁ గ్రియారూపములలోఁ గొన్నిచోట్ల మార్పులఁ జెందుటయుఁ, గొన్నిచోట్లఁ జెందకుండుటయుఁ దటస్థించుచున్నది. హైదరాబాదయందు నిది తఱచుగ నుపయోగింపఁ బడుటయేలేదు. హైదరాబాద వారికంటె నీ ‘ఆప్ నె, మై నె, ఉన్నె’ యనునవి మంచి నీళ్లప్రాయముగఁ హిందూస్థానివారికిఁ బొర్లివచ్చుచుండును. ఆంధ్రదేశమందలి తురకము తురకమే కాదు కదా, ఇంక హైదరాబాదయందలి తురకముకూడ స్వచ్ఛమైనది కాదట. పైనారితేత హసింపఁబడునది హైదరాబాదతురకమే. హైదరాబాద వకీలులలో నెవ్వరు చక్కగా ననఁగా ‘ఫసి’ ఉర్దూమాటలాడఁ గలుగుదురో వారే యెక్కువ యౌన్నత్యమునకు వచ్చియున్నారు. అనఁగా ఉర్దూ భాష మాతృభాషగాఁ గల తురుష్కులును, మఱికొందఱు హిందువులు మంచిదశయందున్నారు. తెనుఁగువారిలో నొక్కఁడైనను, నీఫసి ఉర్దూమాటలాడుటకుఁ గాని వ్రాయుటకునుగాని శక్తిపరుఁడు కానికారణంబున, వీరే యున్నతస్థితికిని రాఁజాలకున్నారు. నే వ్రాయుసంగతుల నెవ్వరేని సందేహించినచో హైదరాబాదకు వచ్చిపరీక్షించనగు. ఈ ఉర్దూభాషను బరీక్షుల కొఱకు నియమించినఁ గాని, లేక యితరవ్యవహారముల నిర్బంధపఱచినఁగాని మనము వెనుకఁ బడకముందు కెటుల రాఁ గలుగుదుము? హైదరాబాదయందాంధ్రు లిపు డెటులున్నవారో, ఉర్దూభాషను లేక హిందీభాషను ముఖ్య భాషగా నొప్పికొనినయెడల, ముందునటులుండువారె. ఈ సంగతి యాలోచించియే కాఁబోలు బంగాలీ లేకభాషాప్రశంస వినియు మిన్నకున్నారు. హైందవజాతీయ సభలలో హిందూస్థానివారు నవ్వఁగ నేయాంధ్రుఁడు పన్యాసంబులఁ దానిచ్చు. దానినేకభాషగా నొప్పికొని మాటలాడనేరక పోయినఁ గార్యము లెట్లగును? అంతయు హిందూస్థానివారి వశమున విడిచి మనము వారివెనువెంట నడచెదమా? అటుల నొప్పికొనుటకు నాంధ్రులే కాక, ఇతరభాషల మాటలాడు వారెవ్వరును, నందులో ముఖ్యముగ దాక్షిణాత్య

లాప్పికొనరు. ఒక్కొక్క రాష్ట్రసంబంధ కార్యము లాయారాష్ట్రభాషలలో జరుగుచుండిన, నాయాభాషల మాటలాడువారు సర్వ హైందవకార్యంబులకు హిందీభాష నుపయోగించుట కడ్డుపడక పోవచ్చు. అందుచేతనే నేనీ యుద్యమముచేయుటకుఁ గూడ సాధ్యమయ్యెను.

హిందీభాషను సులక్షణముగ మాటలాడుటకును వ్రాయుటకే కష్టమగు నపుడు వారిని బోలిన కవిత్వమెటులఁ జెప్పఁగలుగుదుము; వారితో భాషా విషయంబున నెటులఁ దులఁదూఁగఁ గలుగుదుము? అటులఁ దులఁదూఁగ లేక పోయినను నన్యభాష నొక్కదాని నొక తీరున నేర్చి మనయాంధ్రులు కార్య సాధనములఁ జేసికొనఁదగును. మనము హిందీభాషను నేర్చికొనిన యెడలఁ గలుగులాభంబులు వ్యాసాంతమునఁ జూపఁబడియె. ఇపుడు, ఆర్యసామాజిక స్వాములుగాని, సన్యాసిస్వాములుగాని, మనదేశమునకు వచ్చి యుపన్యాసంబులిచ్చినచో నవి గ్రహించుట, హిందూస్థానమందలి యాత్రాస్థలంబులకుఁ బోయిన భాషాకష్టము లేకపోవుట, తురుష్కులతోఁ గలిసిమెలసి యుండుట, హిందూస్థానిబాటసారుల కెవ్వరికేని సహాయంబొసఁగుట, హిందూస్థానమందంతటను వీలైనంతవఱకుఁ బండితపామరజనుల కీభాషఁ దెలియుట వలన నైకమత్యము హెచ్చుటయే యీ హిందూస్థాని లేక హిందీభాషను నేర్చికొనుట వలనిలాభములు. ఎవ్వరైన నీభాషయం దెక్కువప్రావీణ్యము సంపాదించవలెనన్న నాంగ్లేయభాషవలె నసాధ్యములోనిది కాదు. ఏలన, నాంగ్లేయులమధ్య నాలుగుమాసము లుండవలెనన్న నాలుగువేల రూప్యముల సిద్ధముగ నుంచు కొనవలెను. హిందీభాషకొఱకొ యటులఁ గాదు. వరంగల్ ఛాందారై లేర్పడిన తరువాత నాలుగురూప్యములు కర్చుపెట్టిన హిందూస్థానంబున నుండఁగలరు. తమగ్రామములందుఁ బోలె నులభ్యయములతో నందు వాసముచేయవచ్చును. ఇటు లాలోచించిన నెన్నియోలాభంబులఁ జూపింప వచ్చును. భవిష్యత్తును గూర్చి గోరంతలు కొండంతలుగఁ జేయుట యుక్తము

కాదు కనుక, ఏకభాషానంతర వైభవముయొక్క యూహలఁ జదువరులకు విడిచి నేనక్షర విశేషములకు వచ్చెద.

మహావృద్ధియులచేతఁ దఱచుగను, కొందఱు హిందువులచేతఁ గూడ ఉర్దూ భాషకొఱకు వాడఁబడునట్టి పారసీక అక్షరములయొక్కయు, ఉత్తర హిందూస్థానమునందలి హిందువులచేతఁ దమహిందీభాషకొఱకు నుపయోగింపఁ బడునట్టి నాగరీ అక్షరములయొక్కయుఁ బరస్పరభేదము లించుక విచారించెదము. పారసీక అక్షరంబుల యతిశయముల బాగుగ నెఱుఁగవలె నన్న నాంగ్లేయాక్షరంబులతో సరిఁబోల్చిచూడనగు. ఆంగ్లేయభాషయందు మన భాషయందు వలె పదియారచ్ఛులులేక ముఖ్యముగ నైదచ్ఛులతోడనే, మన భాషయందలి యచ్ఛుస్వరముల కంటె నధికస్వరములఁ బల్కించెదరు. ఆంగ్లేయభాషయందలి యచ్ఛులే యత్యల్పములని పాశ్చాత్యులు కూడ నొప్పుకొనియుండఁగా, నీపారసీక అక్షరములందలి యచ్ఛులో ఆంగ్లేయభాషను మించియున్నవి. అలీఫ్ (1) ఎ (/) యనునవి రెండచ్ఛులు మాత్రమే స్వచ్ఛమైన యచ్ఛులు. వావ్ (') అనునది యుభయాక్షరముగ నుపయోగింపఁబడుచున్నది. ఒక్కొక్కయుచ్చారణకే భాషయందుఁ బ్రత్యేకమైన యక్షర ముపయోగింపఁబడునో, యాయక్షరముల నరుసయే యత్యుత్తమమైనది. అచ్ఛులు స్వల్పమైన గుణితము కష్టమగుచున్నది. అచ్ఛులును గొన్నిహల్లులును స్వల్పమైన కతంబునఁ బదాక్షరములపొందికలో నేకరీతిలేనందున, బి.యే.లకును నాంగ్లేయవిద్యను ముగించిన ఎం. ఏ. లకుఁ గూడ గుణితములో నప్పుడప్పుడు సందేహము కలుగుచుండును. ఒక పదిపన్నెండుసంవత్సరము లాంగ్లేయభాషయందు గుణితము నేర్చికొనుటయందుఁ గడపిన మెట్రిక్యులేట్ల ఎఫ్ ఏల స్థితి నేమనవచ్చు? తప్పులు వ్రాసికొనుట, నిఘంటువులు వెదకుట అవిదిద్దుకొనుట యొక యసాధారణమైనదికాదు. తెనుఁగునందక్షరాభ్యాసముచేసిన యారు నెలల తరువాత, నక్షర పరీక్షఁజేసిన యెడలఁ జూకుగల కుఱ్ఱవాఁడు నరనున్న

యందును శకటరేఫములందును దప్ప నొకతప్పైనను వ్రాయునా? అటులఁ దప్పలు వ్రాయకుండుట పూర్ణాయత్నరపజ్ఞితెనుఁగునందుండుటం బట్టియే. ఇంక పారసీకఅక్కరములం దన్న నోపెక్కుచిక్కులు గలవు. ఒకయుచ్చారణకుఁ బెక్కు లక్షరంబు లుండుట, అనఁగాఁ గొన్నియత్నరంబు లనవసరముగ నుండుట, కొన్ని యత్నరములు పల్కకుండుట కొన్నిశబ్దంబులకు నత్నరములు లేక పోవుట యనునట్టి సమానకష్టముల నాంధ్రీయ భాషం దీనిఁబోల్చవచ్చు. ఇదికాక, కొంతవఱకు బాగుగ విద్యనభ్యసించినను నాంధ్రున కగోచరమగు నొక శబ్దము (ధ్వని)లోనె బహునాజుకైన భేదంబులఁ గల్పించి, యీ యత్నరంబులకు నూత్న విశేషమొకటి గల్పించిరి. మఱియు నీ యిరునదన శతాబ్దమునందు, ఉర్దూ యత్నరముల నేర్చికొనుటకును, వానిముద్రించుటకును నేసదుపాయంబులు చేయఁబడినవో చూతము. నేటివరకును జక్కనివ్రాతకు, పాఠీకలములు పనికిరావు. పనికిరావనుట కాదు. పాఠీలతో వ్రాసినయెడల నత్నరములు కుదురనే కుదురవఁట! ‘బరూకల’మనఁబడు రెల్లుకలమును జెక్కి కొని కొయ్యపలకమీఁద తెల్లరంగు పూసి, యీకలమును దీనికొఱకుఁ బ్రత్యేకముగాఁ జేయబడిన సిరా బట్టమీద నద్దుకొని వ్రాయవలెను. ఈ నవనాగరిక దినములలో నెంత నాజూకుపని! కానియే మాల్వీనైన నడిగిచూడుఁడు పైకథ మాఱునేమో. ఆలోచనమీఁద మనకుఁగూడ నీయత్నరముల వ్రాతకుఁబ్రారంభ దశయందు నిదియే యుత్తమమైన మార్గమని తోఁపకమానదు. హైదరాబాదు మహమ్మదీయ పట్టణములలో నొక గొప్పపట్టణము. ఇట్టిపట్టణమునందెన్ని ముద్రాక్షరశాలలుండవలెనో యాలోచింపుఁడు. నిజముగ నెన్నియో ముద్రాక్షరశాలలు కలవు. కాని, ఇచ్చటి నేతలుమాత్రము వింతలు. బండలు, వాని మీఁద చేతితోవ్రాయుట, కొన్నిసంగతులు సరిగఁబడుట, కొన్నిసిరాముద్దలగుట, ఇవిసర్వసాధారణములు. మఱియొక విశేషము వ్రాయ మఱచితిని. ఈ యుద్ధభాషను జుక్కలభాషయనినఁ దప్పగాదు. ఒక చుక్కహెచ్చినఁ గాని,

తగ్గినఁ గాని విపరీతార్థముకాని, అర్థముకాకుండుట కాని తటస్థించును. కాని, యీనుఖ్తాలు (చుక్కలు) లేనిదికూడ మహమ్మదీయులు, తామువ్రాసెద మనియుఁ జదివెదమనియు విష్టవీగుదురు. మాతృభాషగాఁ గలిగిన మహమ్మదీయుల కదిసాధ్యమేకాని, తదితరులకు మాత్ర మదియసాధ్యము కాకపోయి నను జాల కష్టమనిపించును. ఉత్తరహిందూస్థానమున నవీనపద్ధతి ననుసరించి ముద్రాక్షరశాలల స్థాపించి పుస్తకములఁ జక్కనియక్షరములతో ముద్రించు చున్నారు. ఈనవీన ముద్రాక్షరములకును, నిందలి బండ యచ్చక్షరముల కును గొంత భేదముకలిగి దానివలనఁ గూడఁ గొంత కష్టమధికమగుచున్నది. బండయచ్చనందుఁ గొన్నిచోట్ల నీ చుక్కలధికముగఁ బడుటయు, నుండవల సినచోటుల నుండకపోవుటయేకాక, యాంక్లేయభాషయందువలె విడిగానైన నక్షరములుండక, యెంతవఱకు సాధ్యమో యంతవఱకు నక్షరములఁ గలిపి గుణితమును మఱింత యధిక కష్టముగఁ జేయుచున్నారు.

ఇఁక సంఖ్యలకన్న నో భాషాక్షరములకు వ్యతిరేక్తమైన పద్ధతి నవలంబించె దరు. అక్షరములు మనహిందూస్థానమందలి యక్షరములకును, ఐరోపి యనుల యక్షరములకును విరుద్ధముగఁ గుడివైపునుండి వ్రాయుచు నీ సంఖ్య లకు మాత్రము, కుదురని కారణంబుననో, మున్నులేక తరువాత వచ్చినకారణం బుననో, మఱేకారణము వలననో, మనసంఖ్యలవలెనే, ఎడమవైపునుండి కుడివైపునకు వ్రాసెదరు. జిలుగు వ్రాతయందు మనతెనుఁగు కష్టమనియను కొనుచుంటిని. దీనిని మించినది మఱియొకటి నాకంటి కిప్పుడు కనబడు చున్నది. ఎంతకాలమో కచ్చేరీలలోఁ బనిచేసినఁ గాని, యీజిలుగక్షరములు కనుఁగొనుట కష్టము. ఇన్నివైపరీత్యములు గల్గిన యక్కరంబులు హిందూ స్థానమందలి సర్వజనసమ్మతమగునా? కాని యిందుఁ గొంతనుందరత్వము కాన్పించు. నుందరత్వము కలిగిన కారణమున మనము దీనిని యొప్పికొనియె దమా? ఒప్పుకొనిన నాగరికతవైపు నడచుటకును, నభివృద్ధిఁ జెందుటకును

మాటుగ ననాగరికాంబుధియందు మునుంగువారమగుదుము. కనుక కొంతవఱకు సుందరములైనను, మహావృద్ధియుల కత్యంత ప్రియములైనను నీయక్షరంబుల వలన నాసియాయందలి పశ్చిమదేశంబులతో సంబంధములు హెచ్చున వైనను, ఏమైనను, నీయక్షరముల నేకలిపి కొఱకు మనము విడిచిపెట్టుదము. ఇంతవఱకు స్వానుభవాభిప్రాయములనే నిచ్చుచుంటి. నాయభిప్రాయంబుల బలపఱచుటకు మహావృద్ధియులలో మహావృద్ధియుఁడనందగినట్టియుఁ బ్రఖ్యాతి వహించినట్టియు డాక్టరుసైయద్ అలీబెలిగ్రాముగారు తమభాషాక్షరముల గుఱించి యిచ్చిన యభిప్రాయము నిందుఁబొందుపఱచెద.

“Like the Pahlavi and Modern Persian, the Urdu is also one of those unfortunate languages which have their alphabet determined by an alien people which is naturally unsuited to the genius of the language and does not express all the sounds in it. The Urdu alphabet is both redundant and deficient. For certain words there are a number of letters whereas other sounds are not expressed at all..... A most useful peculiarity in the alphabet of the Aryan languages is, that the vowel sounds are always expressed by means of letters, whereas in the Semitic languages the vowel is expressed by arbitrary signs known as ‘zer’ ‘zebar’ ‘pish’ ‘Tanveen’ etc..... It is thus evident that the reading of an Aryan language is very much easier than that of a Semitic one..... Hence in a language like the Arabic, it is not possible to read even a single sentence without knowledge of grammar whereas the merest tyro, after learning the Sanskrit, Greek and Latin alphabets is able easily to read every sentence although he may not understand its meaning.....

It is easily intelligible, how this uncongenial mode of writing has made the acquirement of Urdu so extra-ordinarily difficult and no one can wonder that our children take more than two years simply to read fluently their own mother-tongue. This difficulty in the acquirement of Urdu reading has been and is to this day the chief cause of the backwardness of Mohamaden education”*

“ పట్టావినవీనపార్సీ భాషలకరణి ఉర్దూభాషకూడ పరదేశస్థులచే నిర్ధారణ చేయబడిన వర్ణములుగల దురదృష్టభాషలలో నొకటియైన కతంబున స్వభావ సిద్ధముగ భాషకుం దగిన వర్ణములు కాకపోవుటయేకాక భాషలోని యన్ని యక్కరంబులకుఁ దగునుచ్చారణంబులు లేకయున్నవి. ఈఉర్దూవర్ణ సమామ్నాయము, అక్కరలేని యక్కరంబులు కలదియే కాక, అసంపూర్ణముగ నున్నది. కొన్ని పదములకుఁ బెక్కువర్ణములు గలిగి కొన్నిటికి వర్ణములులేక యున్నవి. .... సెమిటిక్ భాషలలో నచ్చులు జేరి ‘జబర్’ ‘పేష్’ ‘తన్వీక్’ మొదలగు నిర్దేశ తుకమైన గురుతులవలననుచ్చరింపఁబడుచుండఁగా నార్యభాషలలోనచ్చులు ప్రత్యేకాక్షరములవలనఁ బల్కించుట ఒకయుపయోగమైన విశేషముగఁ గనబడుచున్నది.....కనుకనే సెమిటిక్ భాషను జదువుటకంటె నార్య భాషను జదువుట బహునులభమని స్పష్టమగును.....ఈకారణమువలననే అరబ్బీభాషను బోలిన భాషలలో వ్యాకరణజ్ఞానములేక, ఒకవాక్యమైనను జదువుట కసాధ్యమగుచుండఁగా మిక్కిలి క్రొత్తగా విద్యనారంభించినవాఁడు సహా సంస్కృతలాటినను, గ్రీకు వర్ణసమామ్నాయమును నేర్చిన తరువాత ప్రతి వాక్యమును దానియర్థమును గ్రహించనేరక పోయినను నులభముగఁ జదువ

*Introduction to Saeyed Ali Beligramis Tamaddun-in Arab pp 23-26. Quoted in Hindustan Review, June 1910 by Nishi Kanth Chatophadyaya.

గలఁడు.....ఉద్ధృభాషాజ్ఞానము సంపాదించుట మిక్కిలి యసాధ్యమగుట,
యాస్వభావవిరుద్ధమైన వ్రాతకతంబున యనినులభముగ గ్రహించనగు. మఱి
యు మాపిల్లలకుఁ దమమాతృభాషను జక్కగాఁ జదువుటకు మాత్రమే రెండు
సంవత్సరములకుఁ బైగాఁ బట్టునన నేమివిత? ఉద్ధృభాషాభ్యసనముయొక్క
కష్టమే నేటివఱకును మహమ్మదీయ విద్యామాంద్యమునకు ముఖ్యకారణము.”

హిందూమతావలంబకుఁడనైన నామతమే, ఇదికాక బహుభాషాపండి
తుఁడైన డాక్టరునైయిద్ అలిబెలిగ్రామిగారు నిష్పక్షపాతబుద్ధితో నిచ్చిన
యభిప్రాయమును చూచిన తరువాతనైన నాంధ్రదేశమందలి మహమ్మదీయులు
తామాంధ్రమును జదివినందుకుఁ బశ్చాత్తాపపడకుందురుకాక. నిష్పక్షపాత
బుద్ధికలవారికి భాషామతంబులతో నేమికార్యము? సత్యమే ప్రధానము.

ఉద్ధృవర్ణముల తరువాత నాంధ్రాక్షరములనేల, ఏకలిపికొఱకు నుపయో
గింపఁగూడదని కొందఱడుగుదురేమో. ఆంధ్రమునకుఁ దోడు మఱికొన్ని
భాషల యక్కరములుకూడ ననుకూలములైనవియున్నవి కనుక, యన్నిటి నేక
ముగ విచారించి త్యజించెదము. హిందూస్థానమందలి యక్కరంబులలోఁ
గొంతవఱకు బంగాళ గుజరాతీఅక్షరంబులుఁ బ్రాముఖ్యము వహించియున్నవి.
అవియుఁగూడ నాయాభాషలమాటలాడు జనసంఖ్య స్పల్పమైనందునను,
ముఖ్యయాత్రాస్థానములు వారిదేశములందులేక యాంధ్రులకును దక్కిన దక్షిణ
వాస్తవ్యులకును వారిదేశములకు విశేషముగాఁ బోవుట కావశ్యకతలేనందు
వలనను వారియక్షరములతో మనకవసరములేదు. ఒకవేళ వాణిజ్యకారణమున
వానిని నేర్చికొనవలసివచ్చినను, నాగరీఅక్షరములు వచ్చినతరువాత నాయ
క్షరములు నేర్చికొనుట యొకకష్టమేకాదు. హిందీయక్షరములు తెలిసి
యున్న గుజరాతీయక్షరములు రెండుగంటలలో నేర్చికొనవచ్చునన నతిశ
యోక్తికానేరదు. బంగాళీయక్షరములు కూడ నటులే నేర్చికొనవచ్చునేమో.

ఆంధ్రులకంటెఁ దక్కువజనసంఖ్యగల ద్రావిడులచే నుపయోగింపఁబడెడి యక్షరములను గురించి యించుక విచారించుదము. తెనుఁగు వర్ణములకంటె వ్రాయుటయందు బహుతేలికయైనను, అందునొత్తక్షరములు లేక యక్షరలోపంబు కలిగియున్న కారణంబున నవియుఁ గూడ మనకార్యంబునకుఁ బనికిరావు. మలయాల యక్షరములు, అరవయక్షరములం బోలుటవలనను, కర్ణాటాక్షరములు, ఆంధ్రాక్షరములం బోలుటవలనను వాని గురించి ప్రత్యేకముగా వ్రాయవలసిన పనియుండదు. మిక్కిలి స్పల్పజనులచే వ్రాయఁబడెడి యక్షరముల మనము లెక్కఁగొనుటకు యుక్తమేకాదు. ఇఁక నాంధ్రాక్షరములను గురించి వ్రాసెదము. నాగరీయక్షరముల విశేషములు క్రిందవ్రాయఁబడును. ఆ విశేషము లిందులేనికారణముననే బంగాలిభాష తరువాత యెక్కువజనసంఖ్య చేత వ్రాయఁబడుచున్నను, అక్షరములు మిక్కిలిపొంకముగలిగి సంపూర్ణముగానున్నను, బంగాళీభాషాది యక్షరములతో దీనిని కూడఁ ద్రోసివేయవలసివచ్చినది. ఇంతదనుక హిందూస్థానమందలి వివిధవర్ణంబులను గురించి విచారించితిమి. దేవనాగరీవర్ణములు తప్ప నిందలివర్ణంబులన్నియుఁ దగవని నుడివితిమి. కాని నేఁడు ప్రపంచమునందలి వర్ణములన్నిటిని దినదినక్రమమునఁ గృశింపఁజేయుచు, చిన్నివర్ణమాలలారా! నాముందరనా మీప్రతాపములు, నారాకయెఱింగి గుహలయందో యరణ్యములందో లేక కొండచఱియలయందో దాఁగికొనుఁడు, భగవంతుఁడు మిమ్ముల నిర్హాలింప సమకట్ట మీరేమిచేయఁగలరని వానినిఁ బాఱఁదోలునట్టి రోమకవర్ణములు, అవిమనపాలకులచే నుపయోగింపఁబడునవియేకాక నేఁటికాలమున నవనాగరికులలోఁ బ్రతివానికిని దెలిసిన కతంబునను బ్రపంచవర్తకాది కార్యములకు నెక్కుడు యవసరమైన కారణమునను మనగణ్యతకుఁ బాత్రములు. ఉద్భవవర్ణముల నెటుల మనము పరీక్షచేసి వానియోగ్యతాయోగ్యతల, నుపయోగానుపయోగములఁ జూపించితిమో అటులే దీనిగుణవర్ణనఁగూడఁ జేయక తప్పదు. ఇది భాషావిషయిక చర్చ

యనియు రాజకీయములగు సంశంబుల నిందుఁజొన్నఁగూడదనియుఁ గొందఱు మహామహులు తలంచరైరి. ఆంగ్లేయప్రభుత్వ ప్రాబల్యంబు కారణంబుగా నాభాషలో నుపయోగింపఁబడు వర్ణములకే యాధిక్యత యియ్యవలెననియు, వానిని ఏకలిపికొఱకు నుపయోగింపవలెననియు వాదించుచు, వానినిఁ ద్యజించి హిందూస్థానమందు నేకలిపికొఱకు వేరొకవర్ణ సమామ్నాయమును స్థిరపఱుప యత్నించు వారంతగా సరియైన కార్యమును జేయుట లేదనియు నూచించు చున్నారు. ఈ పైయంశములలో సత్యమెంతవఱకుఁ గలదో, ఈ ఏక భాషాలిపి వ్యాప్తికొఱకుఁ గష్టపడు మహాత్ములెంతవఱకుఁ దురభిప్రాయ ముతోఁ బనిచేయుచున్నవారో కనుఁగొనెదము. నూరు నత్సరములుపైగా నాంగ్లేయభాష మనకుఁ గఱపఁబడుటయు దానివ్యాపకమును, వ్యాపక ఫలితములును గన్నులారఁజూచి, ఇదిమార్గముకాదనియు, వేరొక క్రొత్త మార్గమును వెదుకవలయుననియు లేనిచో హిందూస్థాన మున్నతస్థితికి రాఁ జాలదని తలంచి యిప్పటికి హిందీ భాషయొక్కయు నాగరీవర్ణములయొ క్కయు వ్యాపకమునకుఁ బ్రయత్నములు చేయఁబూనిరి. హిందూస్థానము వారు క్రొత్తవిషయముల నవి యేభాగమున నుండినను వానినిఁ గైకొనుదు రనుటకుఁ బూర్వకాలపు జ్యోతిశ్శాస్త్రాదులం గ్రీకురోమనుల వద్దనుండి గ్రహించుటవలననే కాక నేఁటికాలమున నవీనపద్ధతి నేదైన నొకక్రొత్తపంట నెవ్వరైనఁ బండించినచో దానికి సమానముగను గొన్నివేళల వానిని మించు నటులఁ గూడ నేవిద్యయురాని జానపదులే వ్యవసాయముచేయుట వలనఁ గూడ, నిదగ్ధనములు కనఁబడుచున్నవి. నూఱువర్షములకుఁ బైగా రోమక అక్షరములనఁబడు ఆంగ్లేయాక్షరము లిందు నిర్బంధము చేయఁబడినవికదా! వానిలో వీని వర్ణనాతిశయములఁ జూపించునట్టి వారియభిప్రాయంబుల చొప్పున, నతిశయములున్నచో హిందూస్థానమందలి యక్కరము లకాల మరణము నొందుటచే వానిస్థలము నీభాషాక్షరములు నులభముగ గ్రహించు

నవియే. కాని యీ యాధిక్యము లిందులేవని హైందవులు చిన్ననాడే గ్రహించినటుల వానిని గ్రహింపకుండుటవలనఁ గనబడును. లింగము లత్తాజీ పంతులుగారు ఆంధ్రపుస్తకములు సహా రోమకాక్షరములలో ముద్రించి యాంధ్రు లీయక్షరముఁ గైకొనుదురేమో యని ప్రయత్నించి చూచిరి. క్రైస్తవపాదిరీలు వీలైనంతవఱకుఁ దమపుస్తకముల రోమకయక్షరములలో ముద్రించిరి. ఆ నాటికాలంబున వీరిచే ముద్రింపఁబడిన నిఘంట్వాది పుస్తకములతో నీదేశస్థులకుఁ గొంతయవసర మున్నకతంబున వానినిఁ గొని చదివిరి. కాని జ్ఞానాభివృద్ధియగు కొలఁది, దేశస్థు లీవిదేశాగతవర్ణములు తమభాషలకుఁ దగవని తలంచిరి. ఉత్తరహిందూస్థానంబున మొదట నెన్నియో ఉర్దూగ్రంథములు రోమకాక్షరములలో ముద్రించిరి. తరువాత నిటీవల నలహాబాదు నందుండు బాబురామనారాయణలాలను నతఁడు ఈ రోమకవర్ణనిఘంటువుల కంటెఁ బారసీకవర్ణములతో ముద్రించిన నిఘంటువు లెక్కుడుగ విద్యార్థులు కోరుదురని గ్రహించి ముద్రించి ప్రచురించిరి. అవియంత పూర్ణమైనవి కాక పోయినను, నయిదాటువత్సరములలో నెన్నియో మాటు ముద్రితంబగుటవలన నీరోమకాక్షరములకంటె పారసీకాక్షరములనే వీరిష్టపడుచున్నటుల స్పష్టమగును. ఇటులే హిందూస్థానమందలి ప్రతిభాషయందును రోమకాక్షరముల ముద్రిత పుస్తకములలో నుపయోగింపఁబడియుఁ దరువాత తమభాషాక్షరములనే పూర్ణముగ నుపయోగింప మొదలిడిరి. నేటికాలము రోమకాక్షరముల హిందూస్థానమందలి ఖాషలకొఱకు నుపయోగింపఁబడుటయే యరుదయ్యె. ఈ యాంగ్లేయాక్షరముల నేకలిపికొఱకు నుపయోగించు యత్నమును వృద్ధిపఱుప యత్నించు మహాపురుషు లిదివఱకు ననఁగా నీ ఏకలిపి పరిషత్తునకుఁ బూర్వమే తమశక్త్యానుసారముగఁ బ్రయత్నించిన యుక్తియుక్తముగ నుండియుండు. కాని యందుకు విరుద్ధముగ నీయేకభాషాలిపులకొఱకుఁ బ్రయత్నములు బలముగ హిందువులవలన జరుగునపుడు వీరు తమరోమక

అక్షరముల కొరకు మొఱపెట్టుటచూడ వీరినడత మొదటినుండి జాతీయ మహాసభకు దూరముగనుండి, దానిఫలితముగఁ గొన్నిస్వాతంత్ర్యము లీయఁ బడఁగనే, హిందువులకంటెఁ దమకధికముగ హక్కులుగావలెనను మహమ్మదీయుల నడవడికను బోలుచున్నది. మహమ్మదీయులు కూడ హైందవులేకనుక స్వాతంత్ర్యము లెవరికి దొరకిన సేమని యూరకుండునటుల నీభాషావర్ణ విషయమున నూరకుండుదమా? కూడదు; ఎంతమాత్రమును కూడదు. ఆంగ్లేయు లిందున్నవారని సేత్రములు దెరచిచూచుప్రతివానికినిఁ గాన్నడు. ఆంగ్లేయ భాషయను మహావృక్షముయొక్క వేరులు హిందూస్థానంబున నాటుకొని వృక్షమును బెంపొందఁ జేయుచున్నవి. వృక్షముకూడ నానాముఖముల విచ్ఛల విడిగఁ బెరుఁగుచున్నది. ఈ మహావృక్షమును సే గాలిగాని, తుపానుగాని కది లించ గల్గునా? కదిలించలేనపుడు పెకలించుటెటుల, ముక్కలుచేసి వినాశము చేయుటెటుల? ఇట్టి యూహలు కలవాఁడున్నాదనైద్యశాలలో నుంచఁబడుట కర్హుఁడుకాఁడా? కనుక నీ దేవనాగరీయక్షరముల వ్యాపకముకొరకు శ్రమ పడు మహాపురుషుల యభిప్రాయంబులఁ జక్కగ గ్రహించుట ప్రతిహైంద వునకును గర్తవ్యము. ఏ కార్యముచేసినను దానివలని లాభములు పెక్కు లుండవలెను. చేయునట్టి కార్యముసాధ్యమాయసాధ్యమా యని గమనించ వలెను. ఈ పైరెండువిషయములు దీర్ఘముగ నాలోచించి హిందూస్థానమందలి ప్రతిభాషను మాటలాడు వారికిని హిందీభాషయొక్కయు నాగరీవర్ణముల యొక్కయు జ్ఞానముండుట యుక్తమని తలఁచి దీనివ్యాపకమునకుఁ గంకణము కట్టుకొనిరి.

ఆంగ్లేయ దేశమందుఁ బ్రతిపాతశాలయందును దమదేశముతో సంబంధము లేని ప్రేంచి జర్నను మొదలగుభాషలను గఱపుటకు సదుపాయముల సేర్పఱిచి తమదేశమునం దితర భాషావ్యాపకమునకు సహాయమొసంగుట లేదా? జర్ననీ వారు తమకేమాత్రమును సంబంధములేని సంస్కృతవిద్యయందుఁ బండితు

అగుటకుఁ బ్రయత్నించుటలేదా? అందుకుఁ బాలకులును, తదితరులును సహాయ పడుచున్నవారె కాని యాటంకములఁ గల్పించుచున్న వారా? ఇకపరభాషా జ్ఞానము లేని హైందవు లొక్కభాషను నధికముగ నేర్చిన నెటుల నపరాధు లగుదురు. రాజకీయ విషయములకు నాంగ్లేయభాష నుపయోగించిన నితర కార్యములకు హిందీభాష నుపయోగించుట కూడదా! హిందీభాష నుపయో గించుటకు మతాదిసంబంధములగు విషయము లెన్నియోలేవా? ఈహిందీభాషను నేర్చుటవలనఁ గల్గులాభములు వేరొకభాగమందుఁ జూపఁబడియె. ఇపుడు బంగాలీ గుజరాతీ తెనుఁగు వర్ణములు బహునులభములు కావచ్చును, నాగ రీయక్షరములకంటె నధికనులభము కావచ్చును. కాని నాగరీవర్ణముల నుప యోగించు దాదాపు ఎనిమిదికోటుల జనసంఖ్యగల హిందూస్థాని మహారాష్ట్ర లను, హిందూస్థానమందలి యితరభాషలు మాటలాడువారిని నేదియో యొక యప్రశస్త వర్ణసమామ్నాయమును నేర్చుకొనుమనుటకు బదులు ముఖ్య ముగ దాక్షిణాత్యులను బంగాలీ గుజరాతీ వారిని నీనాగరీ వర్ణసమామ్నాయమును నేర్చుకొనుమనిరి. అందువలన వారు శ్రమతక్కువయగునను నొక ముఖ్యవిషయమును నెక్కువ ప్రాముఖ్యముగ నాలోచించిరి. హిందీమహారాష్ట్రీతర భాషల మాటలాడువారె కాక హిందీమహారాష్ట్రీ భాషల మాటలాడువారు కూడ రోమక అక్షరముల నేర్చుకొనవలెనన నెంతజాతీయ శక్తివృద్ధాయగునో యాలోచింపుఁడు. ఈ యొక్కసంగతి యాలోచించి యందఱు నీ ఏకలిపికొఱకు నీ నాగరీవర్ణముల నొప్పుకొనుచున్నవారు కాని వానిలోనుండు మహిమవలనఁ గాదు. ఈ విషయ ముదాహరణమువలనఁ దెలిసి కొందము. తెనుఁగును ముఖ్యభాషగా, నాంధ్రవర్ణముల నేకలిపికొఱకు నొప్పు కొనిన యెడల నాంధ్రభాషను మాటలాడు వారికి మాత్రమే శ్రమయుండదు. అనఁగా ముప్పదికోటులలో దాదాపు ఇరువదెనిమిదికోటులు ఈ భాషను నేర్చుకొనవలసియుండును. హిందీభాషను నాగరీవర్ణములను నేకభాషాలిపుల

కొఱకు నొప్పుకొనిన యెడల ద్రావిడభాషల మాటలాడు దాదాపు 6 కోట్ల జనులకే నేర్చుకొనుట యందుఁ గొంతవఱకు కష్టముకావచ్చును. దాదాపు పదికోట్ల జనులు బహునులభముగ నేర్చుకొనఁగలరు. దీనివలన హైందీయ జాతీయముయొక్క శక్తి వృధాయధికముగ వ్యయపరచవలసిన యవసరముండదు.

రోమక అక్షరములకు, పాలకులచే నుపయోగింపఁబడుచున్నవను నాధి క్యము తప్ప నేయాధిక్యము కలదో విచారించెదము. చీనాజపాను వారు తమ యక్షరముల విడిచి రోమకాక్షరముల నుపయోగించుకొనుచున్నవారట. ఇదిసత్యమే ; వారుచేయునది సరియే. తమవర్ణములు పనికిమాలిన వైనపుడు అన్యవర్ణములఁ గైకొనుట తప్పా? నాగరీవర్ణములఁ బోలిన వర్ణములు వారి కుండిన వారువానినిఁ ద్యజించి రోమకాక్షరములను గ్రహించిన మనకదిసరి యైన యుపమానము కావచ్చును. పులిని జూచి నక్కవాతలు పెట్టుకొన వచ్చునా? తమయక్కరములు పనికిరానపుడు ప్రపంచమంతయు వ్యాపించు రోమకాక్షరముల వారు కైకొనక యేమూలనో దాఁగియుండు వర్ణముల నెటులఁ గైకొనఁ గల్గుదురు? మనదేశమందు యుక్త మైన వర్ణములు లేనిచో మనమును రోమకవర్ణములఁ గైకొనుటకు సిద్ధముగ నుండువారమే. రోమ కాక్షరముల కంటె స్వచ్ఛమైన దేవనాగరీవర్ణముల విడిచి మనమేల యసం తృప్తికరమగు రోమకాక్షరములఁ గైకొనవలెను, ప్రపంచమునందలి జన సంఖ్యలో నైదవభాగమగు హిందూస్థానమందలి ముప్పదికోటుల జనులేక భాషను నవలంబించినఁ ప్రపంచమందలి ప్రతిదేశమువారును, నిప్పటి మన భాషలకంటె నెక్కుడుగణ్యతతో హిందీభాషా దేవనాగరీవర్ణములఁ జూడరే? వారు వీనిని బట్టుదలతో నేర్చుకొనరే? నేర్చుకొనక పోయిన వారికార్య ములు కొనసాగఁగలవా? హిందూస్థానీ వారమైన మనము పరభాషలలోఁ బండితులగుట స్వతస్సిద్ధము. కాని యాంధ్రద్రావిడ కర్ణాటహిందీగుజరాతీ బంగాలీమహారాష్ట్రాదులొకచో గుమిగుడునపుడు మాదనఁబడు భాషలో

మాటలాడు నదృష్టము మనకు వలదా? ఇంక నీసంగతుల విడిచి వర్ణాతిశయములఁ జూతము.

రోమకవర్ణములు సంఖ్యకు మాత్ర మిరువదియారేయైనను, ముద్రాక్షరములలో రెండుతరగతులును, లిఖితాక్షరములలో రెండు తరగతులును గల్పినయెడల నూటనాల్గగునని చూడఁ జాలమా? నూటనాల్గక్షరములు నేర్చిన తరువాత నైన గుణితపుఁ గష్టము తగ్గునా? స్వరములు చాలని కారణమున నక్షరముల పైగీత విడియచ్చులను బూర్తిచేయుదమా లేక క్రొత్తవర్ణముల సృష్టించి పైనుటనాల్గింటికి నొకటికి నాల్గు చొప్పునఁగలుపుదమా? ధ్వనినిఁ బట్టి గుణితమేర్పఱచినచోఁ బ్రస్తుత అంగ్లేయభాషాగుణితమున కెటుల సహాయకారి యగును? అక్షరవ్యాపకమును బట్టి భాషావ్యాపక మెటులగును? ఏవియో మనమును, మనప్రతిపక్షులు నెఱుఁగ నట్టి లాభములు కొన్నికలవని భ్రమఁజేందినను, ఉర్దూభాషయందుఁబోలెఁ మొదట నుపయోగింపఁగట్టుదిట్టములు చేసిన గుఱుతులు తరువాత విడువఁబడవని యెవ్వరైన దృఢముగఁ జెప్పఁగలరా? గుఱుతుల భాషయందుఁ గష్టము లెవ్వికలవో కనుఁగొనవలెనన నుర్దూభాషాక్షరములం జూడందగు. నాగరీవర్ణములలో లోపములుగలవని వాదించువారికి నాగరాక్షరముల యందు జ్ఞానములేదనిన మనము పొరపడిన భారముకానేరము. ఉర్దూవర్ణములలోను ద్రావిడవర్ణములలోనుండు విశేషాక్షరముల నాగరీవర్ణములలోఁ గల్పినచో నుర్దూభాషను సలక్షణముగా నాగరీవర్ణములలో వ్రాయనచ్చును. తురుష్కులీ రెండువర్ణసమామ్నాయములు చదివిన తరువాత నొకవేళ యాలోచనమీఁద నాగరీవర్ణములఁ గైకొనుదురేమో! కాని వారిని మనప్రక్కఁజేర్చుకొనుటకు మనము విశ్వప్రయత్నములు చేయుదము. హిందీ భాషతో తమకు నేలాటి సంబంధము లేనిదై తమకు నేర్చుకొనుట కత్యంత కష్టమైన యారుకోటుల ద్రావిడులే యీ యేర్పాటున కొప్పుకొనునపుడు ఈ భాషాసంబంధమైన భాషను మాటలాడు మహమ్మదీయులు మనతో నేకీ

భవించి పనిచేయుదురనుట కేమాత్రమును సంజేహములేదు. పారసీకవర్ణముల కంటె నాగరీవర్ణము లెటుల నులభములలో మహమ్మదీయులకుఁ జూపించుట మనకుఁగర్తవ్యమైయున్నది. ఈ యొక్క కారణముచేతనే వారిపారసీకవర్ణములలో నుండు విశేషాక్షరముల నాగరీవర్ణములలోఁ జేర్చుకొనవలెను. ఉద్దఘృస్తకములు నాగరీవర్ణములలో ముద్రించుట యావశ్యకము. భవిష్యత్తు నందు నేకభాషహిందూస్థానమందంతయు నావశ్యకమనియును, నాగరీవర్ణములఁ గైకొనుటవలన నావైభవము శీఘ్రముగ నబ్బుననియు, నితరవర్ణములఁ గైకొనుటవలన నింతశీఘ్రముగ నదియబ్బదనియుఁ దలంచి యీ దేవనాగరీవర్ణముల నేర్చుకొనుమనిరి. ఇప్పుడైనను రోమకయక్షరములు మనకార్యమునకుఁ బనికి వచ్చునని యెవ్వరైన నుడువఁగలరా? మఱియొకచో నీవర్ణముల నుద్ధవర్ణములతో సరిపోల్చి రెండును అసంపూర్ణవర్ణ సమామ్నాయములని చూపించితిని. ఇట్టియసంగతవర్ణములఁ గైకొనుటకంటె నేకభాషయు నేకలిపియును లేకుండిననే మనమదృష్టవంతులమని తలంచెద. మనయిష్టానుసారముగా మనము నాగరీవర్ణములఁ గైకొనునపుడు ముద్రణమందుఁ గష్టములను మొదలగునంశములు లెక్కగొనుట సరియేకాదు.

ఇఁకఁబూర్వము దేవతలచే నుపయోగింపఁబడిన కతంబున దేవనాగరీ నాఁబడునట్టియు, నాంధ్రాక్షరంబుల సర్వవిధంబులఁ బోలునట్టియు నాగరీ వర్ణములం గూర్చి విచారించెదము. ఆంధ్రాక్షరములందుండు రఱలభేదమిందు లేదు. అర్థానుస్వారభౌధయందుఁ గనఁబడదు. అక్షరము గూడ నుందరము గనే యుండును. ఇన్నిటికంటె నివి హిందూస్థానమందలి జనులలో దాదాపు మూడువంతుల వారిచే నుపయోగింపఁబడుచున్నవి. కొంతవఱకు మాటి దాదాపు మఱి మూడువంతుల జనులచే నుపయోగింపఁబడుచున్నవి. ఈ యొక్క కారణంబుననే యివి మనగణ్యతకుఁ బాత్రమైనవి. నేటికాలమున సంస్కృతగ్రంథము లధికముగ నీ యక్షరంబులలో ముద్రితంబగుచున్నవి.

ఆంధ్రదేశమునందలి సంస్కృతపండితులు తెనుఁగులిపియందుఁ జదివి పండితులై నను, అమూల్యసంస్కృతగ్రంథ మొకటి చదువవలెనన్న నది నాగరీయక్షరంబులలో ముద్రితంబగుటవలన నాయక్షరంబుల నేఁడు నేర్చికొనవలసినవారగుచున్నారు. బ్రావిడవిద్యార్థులు సంస్కృతము ద్వితీయభాషగా నాంధ్రులకంటె నధికముగఁ గైకొనుటవలన నాగరీయక్షర వ్యాపక మందుఁ గూడ నధికమగుచున్నది. సర్వత్ర వ్యాపించుచున్నవై మన గణ్యతాపాత్రములైన యక్షరముల మనమొప్పికొనుట కేమి యసాధ్యముండును? నాగరీయక్షరములు, ఎంతయింపుగ హిందీమరాఠీవారికిఁ గాన్పించినను, నాంధ్రునకు మాత్రమటులఁ గాన్పింపవు. ఆంధ్రాక్షరముల సౌందర్యమును పొంకమును, నాగరీయక్షరములయందుఁ గాన్పింపవు. ఈ వ్యాసలేకరి నాగరీయక్షరముల బాగుగ వ్రాయఁగలిగిన హిందూస్థానీవాని చేతను దెనుఁగు కొంతవఱకుఁ జక్కఁగా వ్రాయఁగలిగినవానిచేతను నేకకాలమునందు వ్రాయించి పరీక్షించి చూడఁగా నాంధ్రమందలి వేగము నాగరీవ్రాతయందుఁ గనబడలేదు. అందునకుఁ గారణము, కొంచెము అక్షరములఁ జక్కగ గమనించినఁ గన్నడు. అవి గీతలు కలిగిన కారణమున జిలుగువ్రాతకు నంతదగినవి కావని తోచకపోదు. కనుక నీ రెండు అక్షరపంక్తులలో నాంధ్రమునకు నాధిక్య మియ్యక తప్పదు. ఇట్టియాధిక్యముగల యాంధ్రాక్షరముల విడిచి నాగరాక్షరముల మనము గైకొనఁ గలుగుదుమా? కైకొన లేమనియుఁ గైకొనుట యుక్తముకాదనియు నాయభిప్రాయము. అయినను నాంధ్రులమైన మనము ఏకలిపి వ్యాప్తియందెంతమాత్రము సాహాయ్యము చేయఁగలమో చూతము. సాధారణమైన తెలివిగలవానికి వారమునకంటె నెక్కువగ నీ యక్షరములు నేర్చికొనుట యందవసరము లేని కారణమునను, మనము సంస్కృతము నేర్చికొనవలెనన్న నీ యక్షరములవసరమైన కారణమునను సంస్కృతము ప్రతి హిందువునకును నత్యావశ్యకమైనందునను, దెనుఁగునందుఁ బాండిత్యము సంపాదించవలె నన్న

సంస్కృతమత్యావశ్యకమైన కారణమునను సంస్కృతగ్రంథము లధికముగ నీ వర్ణములలో ముద్రితంబగుటవలనను నీ యక్షరములను నేర్చికొనుటవలన మనకుఁ బెక్కువిధముల లాభమేకాని నప్తములేదు. ఆంధ్రభాష నభ్యసించిన యాంధ్రునకు నీయక్షరముల నేర్చికొనుట యందేమాత్రమును కష్టములేదు. బాలరకును బాలికలకును గూడ నాంధ్రాక్షరములు బాగుగ వచ్చినతరువాత నాగరాక్షరాభ్యాసము విశేషలాభముతోఁ జేయవచ్చు. గుజరాతిదేశ మందటులే జరుగుచున్నదని వినియున్నాఁడను. కనుక ఈ యక్షరంబులందఱికి నేర్పుట మనకర్తవ్యము. ఏలయన, మనవలెనే ద్రావిడ కర్ణాట మళయాళము వారును నాగరాక్షరముల నుపయక్షరములుగను, హిందీభాష నుపభాషగను గఱపినచో హిందూస్థానంబున నే భాగమునకుఁ బోయినను హిందీభాష మూలముగ నన్యోన్యభిప్రాయముల నులభముగ గ్రహింపవచ్చు. ఆర్యావర్తము పుణ్యభూమి కదా ; అందేకదా యార్యాన్నత్యము పరిపూర్ణదశకు వచ్చినది ; గంగాజి జమ్నాజి మొదలగు నదులును కాశీజీ గయాజీ మొదలగు పుణ్య త్రేతంబులును నందేకదా నెలకొని యున్నవి ; అందేకదా మతోద్ధారణ తఱచుగ నగుచున్నది ; అందేకదా యార్య విద్యాతిశయములు తఱచుగ వెల్లడియగుచున్నవి ; అందేకదా సర్వఋషి కుటీరనిలయంబై, సర్వనదీ జన్మ స్థానంబై నింగినంటుచు భగవంతావత్యమును వెల్లడి చేయు హిమాలయ పర్వతములు ప్రారంభమగుచున్నవి ; అందేకదా సస్యఫలభరితంబులగు కేదారోద్యానవనంబులు నెలకొనియున్నవి ; అందేకదా యాత్రార్థమై పూర్వాచార పరాయణులగు హిందువులందఱు నేగి తమవిత్రంబుల వ్యయపఱిచెదరు ; అట్టి స్థానమేకదా మన గ్రంథములందు నిక్కమగు హిందూస్థానంబనఁ బరఁగు నట్టి ప్రదేశము. ఇట్టియసాధారణ చిహ్నంబులంగల్గిన యీ భూమియందు వ్యాపించియుండు నార్యభాష (హిందీ)ను నేర్చికొనినఁ బెక్కులు లాభము లుండఁగలవు.

యూరపుమధ్యమునఁ గొంతవఱకుఁ బ్రాముఖ్యము వహించిన కారణంబుననే కదా ప్రైంచిభాషను రాష్ట్రధర్మవిషయిక చర్చలకు నుపయోగించుటకు స్వాతిశయముగల యాంక్షేయులును నితర దేశస్థులును నొప్పుకొనినది. ప్రాపంచక పర్తక సంఘాదిచర్చలకు నింతవఱకును గూడ నాభాషయే కదా యుపయోగించుచున్నారు. ప్రైంచివారికి నత్యంతనులభమై, తదితరులకు నేర్చికొనుట యందుఁ గష్టమగునని కదా దీనిప్రతిపక్షులు నుడువవచ్చు. ఒక వసతికొఱకే కదా అన్యోన్య సంబంధము లేకపోవుటయేకాక పరస్పర వైరమును బూనినట్టి దేశములుకూడ నీయేర్పాటునకు నంగీకరించినవి. ఏకదేశస్థులమై, ఏక ప్రభుత్వమునకు లోబడి ఏకజాతీయపదవికి యత్నించు మనమిట్టియేర్పాటున కొప్పికొనినయెడల మనము నుఖులమగుదుమనుట స్పష్టమగును.

ఈ వ్యాసమిందె ముగియవలెను కాని నాయుద్దేశములలో నొకముఖ్యమైన దానిని వెల్లడిచేయనియెడల నాంధ్రదేశమునకుఁ గృతఘ్నతఁ జూపిన వాడనగుదు. భవిష్యత్తునుగూర్చి ఎవ్వరును జెప్పఁజాలరు. హిందీభాషయే యేకభాషగా నగునో లేక ఉర్దూభాష యగునో లేకవీనినుండి మఱియొకటి ఇప్పుడు యూరపు అమెరికాదేశములందు వ్యాపించు ఏ స్పరాంటోను బోలిన భాషయుద్భవిల్లనో మనము నేఁడెటులఁ జెప్పఁగలుగుదుము? మిక్కిలి స్వల్పజనసంఖ్యగల స్విట్జర్లాండు దేశమున నొకభాషకంటె నెక్కుడుభాషల రాజకీయభాషలుఁ నెన్నుచున్నటుల, జె. కె. బ్లంట్చీయను జర్మను చరిత్రకారుఁడు తన ‘సంస్థాన నిర్మాణసిద్ధాంతము’ను గ్రంథములో నిటులవ్రాయుచున్నాఁడు. “But Switzerland has more respect for different nationalities of which it is composed, unites German with French as its official language and on occasion even recognises Italian” ఇక హిందూస్థానమంతటి గొప్పరాజ్యములో భాషల కాధికృత యియ్యనలసివచ్చుననిన, నది యొకగొప్పవిషయము కాదు.

హిందూస్థానమందలి యార్యభాషలయొక్క సారస్యమును దక్షిణమున ద్రావిడభాషలయొక్క రసమును గైకొని రెంటియందును జేరక కొందఱు పండితులచేఁ బ్రత్యేకముగా నెంచఁబడునట్టియు, హిందూస్థానమందలి జన సంఖ్యయందు మూడవదిగ నెన్నఁబడునట్టిదియు అతివిస్తారమై రసవంతమై హిందూస్థానంబునందెల్ల నాగరికతకు నాటపట్టైన ప్రాచీనభాగమునందు విశేషభాగము వ్యాపించినట్టి మనయాంధ్రమున కేదశ ముందు భగవంతుఁ డిచ్చగించియున్న వాఁడో! భగవదిచ్చ యెటులున్నను, హిందూస్థాని భాషను నేకభాషగాఁ జేయుటకుఁ బురుష ప్రయత్న మెటుల యావశ్యకమో, అటులే యాంధ్రభాషను గాపాడుటయేకాక దానిని వృద్ధిపఱచుటకూడ మనకర్తవ్యమై యున్నది. దానికి నవకాశమెంతయో కలదు. మిక్కిలి పురాతనమయిన నట్టియు, సంస్కృతమునకుఁ దరువాతప్రత్యేకముగాఁ బూర్ణదశకువచ్చిన ద్రావిడము (అరవము)న కంటె నాంధ్రమే బలముకలదని కొన్నియుదాహరణంబులవలన మనము గ్రహింపవచ్చును. విద్యానగరరాజ్యకాలంబున నెందరో యాంధ్రులు కన్యాకుమారాగ్రమువఱకు వ్యాపించిరి. అట్టివారిలో నొక్క బ్రాహ్మణుఁడు చెన్నపురిలో నే విద్యార్థిగానుండు నపుడు నేను భోజనము చేయు పూటకూటింటికి వచ్చియుండి నన్నఁజూచి యేమియో యానందమును బొందినవాఁడై ‘అయ్యా మీ దేయూరండి’ యనియడిగె. బ్రాహ్మణుని యందాంధ్రత్వమే మాత్రమును గనుఁగొనఁ జాలక ద్రావిడబ్రాహ్మణుఁ డాంధ్రమును మాటలాడుచున్నాఁడని పొరఁబడి, నా దేగ్రామమైన మీ కెందుకండీయని జవాబిచ్చితిని. ‘మేముకూడ నాంధ్రులమేనండి. పూర్వకాలమున నెన్నఁడో మా పెద్దలు దక్షిణమునకుఁ బోయి నివసించిరి; మేమింకను దెనుఁగె మాటలాడుచున్నాము; ఇంకను మీగ్రామమేదో చెప్పదురా’ యని యడిగిరి. మిక్కిలి వృద్ధబ్రాహ్మణుఁడయ్యు దక్షిణదేశవాస్తవ్యుఁడయ్యు నాంధ్రమున నింత భక్తియుండుటకు సంతసించిన వాఁడనై, “అయ్యా మీరు తెనుఁగుదేశమున

నేమియో యెఱుంగక తెనుఁగునందింతి యభిమానులై యున్నవారె; మీదర్శన మగుటవలన నాకెంతయో యానందము కలిగినది; నేఁబుట్టినది నెల్లూరు సీమను, బెరిగినది హైదరాబాద్‌లో” నని ప్రత్యుత్తర మిచ్చితి.

తరువాత విచారింపఁగా నాంధ్రులధికముగ ద్రావిడ దేశమునందుండుట యేకాక, నేటినఱకు నాంధ్రమునే, కొంత యేకకలిగినను, స్వచ్ఛమైన రూపమున మాటలాడుచున్నారని తెలిసినది. ఇంక నాంధ్రదేశమున వాసముచేయు ద్రావిడవారికిఁ గలుగు మొదటిసంతానము కూడ నరవమును జక్కగ మాటలాడఁజాలకున్నారు. రెండుమూడు తరములు దాఁపెనో, ద్రావిడులని పిలుచు కొనుటయు స్త్రీలుకుడిపైటవేయుటయు నింతియేకాని ద్రావిడమననేమియో యెఱుంగరు. ఇట్టివారెందరో యాంధ్రదేశంబునఁ గలరు. నెల్లూరు మండలమందుండు ద్రావిడులుకూడఁ దమదేశమునకు మిక్కిలి దగ్గరనుండియు నరవమును మఱచి యాంధ్రమునఁ బండితులైన వారుకలరు. ఇందుకు విరుద్ధముగ వైష్ణవాచారపద్ధతిలోఁ జేరిన వారిలోఁ గొందఱినిఁ గొంతవఱకు నరవము వశముచేసికొనుచున్నది. కానివారి సంఖ్యయత్యల్పమైనందున మనము విచారింపవలసిన యంశముకాదు. ఇప్పుడు సికిందరాబాదునందు అరవమును మాటలాడు మొదలియారుకుటుంబములెన్నియో కలవు. వారిందునచ్చి యధిక కాలముకూడఁ గాలేదు. కాని వారు ద్రావిడదేశభాషాభిమానులయి నందున, నరవము తెలియనలెనన్నఁ దమబిడ్డలఁ జెన్నపురికిఁ బంపించుకొనవలసిన వారగుచున్నారు. తగినన్నివిధములఁ తమభాషను గాపాడఁ బ్రయత్నించుచు విఫలమనోరథు లగుచున్నారు. అనేక కుటుంబములలో నేఁడు తెనుఁగే మాటలాడుచున్నారు. పైవిషయమును బట్టి నేది గట్టిభాషయో చదువరులే గ్రహింతురు కాక.

అనాగరిక మగ్నమైయున్న మధ్యపరగణాలలోని గోంద్యనా యయిదు భాషల పరీక్షకుఁ దగియున్నది. అందు మరాఠీని, తెనుఁగును ఓడ్రమును

గొంతవఱకు నెట్టి హిందీభాష జయము గొనుచున్నది. నిజమురాజ్యమును కీకారణ్యమడ్డుపెచ్చి తెనుఁగును బలహీనముగాఁ జేయనివో హిందీ యాంధ్రభాషలలో దేనికి జయము కలుగునోకదా? ఈకీకారణ్యమును వరంగల్ చాందా రైలుమార్గమున స్వచ్ఛమైన యాంధ్రము దాటఁగల్గి, అందలియాంధ్రమునకు సాయము చేసినచో, నందు దీనివ్యాపకమునకుఁ గొంతసదుపాయములు కలుగవచ్చు. దక్షిణమున నిప్పుడనేక స్థలముల నాంధ్రాక్షరములు వ్యాపించుచున్నవి. కర్ణాటభాషపైఁ దెనుఁగు పలుచోట్లఁ బ్రచేయియగుచున్నది. ఈ యనకాశములనందుకొని యాంధ్రమును సాధ్యమగునంతవఱకు వ్యాపింపఁ జేయుట ప్రతియాంధ్రునకును గర్తవ్యమగుచున్నది.

పాశ్చాత్యులును దాక్షిణాత్యులును నాంధ్రముగూర్చి యిచ్చిన యభిప్రాయములందఱికి విదితమేకనుక, ఇటునుడువుట సంతేపించి పూర్వమున నాంధ్రులు దక్షిణమునందంతయు నెటులవ్యాపించిరో, అందాంధ్రకవిత యెటులభివృద్ధింజెందెనో, అటులే యిప్పుడాంధ్రులు పరదేశంబుల వ్యాపించి తమ భాషను వృద్ధిపఱుపఁ ప్రయత్నింపవలెను. ఇక్కలంబున నాంధ్రమితర రాష్ట్రంబులఁ గూడ వ్యాపించుచున్నందుకు మహారాష్ట్ర గుజరాతి దేశమధ్యంబున నాంధ్రపత్రిక వెలువడుటయే ప్రత్యక్షము గనుక యింతటితోవిరమించెద.

దేవనాగరీ వర్ణములు.

అచ్చులు. స్వర.

అ	ఆ	ఇ	ఈ	ఉ	ఊ	ఋ	ౠ	ౡ
అ	ఆ	ఇ	ఈ	ఉ	ఊ	ఋ	ౠ	
ఌ	ౠ	ఌ	ౠ	ఌ	ౠ	ఌ	ౠ	
ఎ	ఐ	ఒ	ఓ	అం	అః			
ఎ	ఐ	ఒ	ఓ	అం	అః			

హల్లులు. వ్యంజన.

క	ఖ	గ	ఘ	ఙ	చ	ఛ	జ	ఝ
క	ఖ	గ	ఘ	ఙ	చ	ఛ	జ	ఝ
ఞ	ట	ఠ	డ	ఢ	ణ	త	థ	ద
న	ట	ఠ	డ	ఢ	ణ	త	థ	ద
ధ	న	ప	ఫ	బ	భ	మ	య	ర
ధ	న	ప	ఫ	బ	భ	మ	య	ర
ల	వ	శ	ష	స	హ	క్ష	త్ర	జ్ఞ
ల	వ	శ	ష	స	హ	క్ష	త్ర	జ్ఞ

అక్షరాదిగుణము.

—	°	°	°	°	°	°	°
—	°	°	°	°	°	°	°

అక్షరమునకు తరువాతను, ముందును, తరువాతను, క్రిందను, క్రిందను.

°	°	°	°	°	°	°	°
°	°	°	°	°	°	°	°

పైనను, తరువాతను, పైనను, ప్రక్కను

ఈ పైగురుతుల నుపయోగించినయెడల ఆకారాదిగుణితము పూర్ణమగుచున్నది. అందుకు నుదాహరణంబుగ 'జ'కారమునకు నీక్రిందఁ జూపింపఁబడినది. ఇతరవర్ణములకు నిటులేయని గ్రహించునది.

జ	జా	జి	జీ	జు	జూ	జృ	జౄ	జే
జ	జా	జి	జీ	జు	జూ	జృ	జౄ	జే
జై	జో	జౌ	జం	జః				
జే	జో	జౌ	జం	జః				

కఠిన సంయుక్తాక్షరము లిందుఁజూపింపబడును. ఇందు నీయఁబడని సంయుక్తాక్షరములు గాన్పించినచో నవి యక్షరముల పోలికంబట్టి నులభము గ్రహించనగు. విఘ్నేశ్వర్ అని భాష (హిందీ) యందు వ్రాయఁ బడు నపుడు విఘ్నేశ్వర్ అని యగును. దీనినిఁ బట్టి 'వి' తరువాత 'ఘే' గురుతు (వత్తు)ను, తరువాతనే యక్షరమును, దానితరువాత 'శ్' గురుతును తరువాత 'వ' యక్షరమును గనఁబడును. కనుక భాషను జదువుట కిదియ మొదటి శిక్ష.

పదముల చివరనుండు వర్ణములు తఱచుగ పూర్ణమైన హల్బద్ధముగ, ననగా స్వరధ్వనిలేక యుచ్చారణ చేయఁబడును. విఘ్నేశ్వర అనివ్రాసి విఘ్నేశ్వర్ అని చదువుదురు. ఇదియ రెండవ ముఖ్యవిషయము.

సంయుక్తాక్షరములు.

సంయుక్తాక్షరములు.

క	క్	క్వ	కృ	క	క్	క్వ	కృ
క	క్	క్వ	కృ	క	క్	క్వ	కృ
గ	గ్	గ్వ	గృ	గ	గ్	గ్వ	గృ
ఘ	గ్	గ్వ	గృ	ఘ	గ్	గ్వ	గృ
చ	చ్	చ్వ	చ్ఛ	చ	చ్	చ్వ	చ్ఛ
ఝ	ఞ్	ఞ్వ	ఞ్ఞ	ఝ	ఞ్	ఞ్వ	ఞ్ఞ
ట	ట్	ట్వ	ట్ట	ట	ట్	ట్వ	ట్ట
ధ	ధ్	ధ్వ	ధ్ధ	ధ	ధ్	ధ్వ	ధ్ధ
న	న్	న్వ	న్న	న	న్	న్వ	న్న
ప	ప్	ప్వ	ప్ప	ప	ప్	ప్వ	ప్ప
బ	బ్	బ్వ	బ్బ	బ	బ్	బ్వ	బ్బ
మ	మ్	మ్వ	మ్మ	మ	మ్	మ్వ	మ్మ
య	య్	య్వ	య్య	య	య్	య్వ	య్య
ర	ర్	ర్వ	ర్ర	ర	ర్	ర్వ	ర్ర
ల	ల్	ల్వ	ల్ల	ల	ల్	ల్వ	ల్ల
వ	వ్	వ్వ	వ్వు	వ	వ్	వ్వ	వ్వు

అంకము. సంఖ్య.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭	౮	౯	౧౦
౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭	౮	౯	౧౦

अध्याय ॥४१॥

गिरागद्गदयाऽस्तौषीत् सत्यमालंब्यसात्वतः ।

प्रणाम्यमूर्ध्नावहितः कृताञ्जलिपुटः शनैः ॥

श्रीशुकदेवजी बोलेकि महाराज पानीमें खडे खडे अक्खरको कितनी एकवेरमें प्रभूका ध्यान करनेसे ज्ञानहुवा, तो, हाथ जोड प्रणाम कर कहेनलगा कि कर्ता हर्ता तुंहि हो भगवन्त भक्तोंके हेतु संसारमें आय धरते हो वेषे अनन्त, और सुर नर मुनि तुम्हारेही अंशहै. तुंहीसे प्रगट हो तुम्हीमे ऐसे समाते हैं जैसे जल सागरसे निकल सागरमें समाताहै तुम्हारी महिमाहै अनूप. कौन कहसके सदा रहतेहो विराट स्वरूप, शिर स्वर्ग, पृथ्वी पांव, समुद्र पेट, नाभी आकाश, बादल केश, वृक्ष रोम, अग्नि मुख, दशोदिशा कान, नयन चन्द्र, औरभानु, इन्द्र भुजा, बुद्धि ब्रह्मा, अहङ्कार रुद्रा, गर्जन वचन, प्राण पवन, जल वीर्य, पलक लगाना रात दिन, इसरूपसे सदा विराजते हो, तुंहे कौन पहचान सके. इस भाती स्तुति कर अक्खर जीने प्रभुके चरणोंका ध्यान कर कहा कृपानाथ! मुझे आपके चरणोंमे रक्खो.

नमस्तेवासुदेवाय सर्वभूतक्षयाय च ।

हृषिकेशनमस्तुभ्यं प्रपन्नं पाहि मां प्रभो ॥

इति श्रीलल्लूालाल् कृते प्रेमसागरे अक्खरस्तुतिकारणं नाम एक च-त्वारिंशोऽध्यायः॥

౪౧-వ అధ్యాయము.

గిరాగద్గదయాఽస్తౌషీత్ । సత్యమాలంబ్యసాత్వతః ।

ప్రణమ్య మూర్ధ్నావహితః । కృతాంజలిపుటః శనైః ॥

శ్రీశుకదేవజి బోలే కి, మహారాజ్ ! పానీమే ఖడే ఖడే అక్ఖర్ కొకిత్తి ఏక్ బేర్ మే ప్రభూకాధ్యాన్ కర్తే సే జ్ఞాన్ హువా, తో, హాథ్ జోడ్

ప్రణామకర్త కన్నీలగా కి కర్తా, హర్తా, తుమ్మి హో భగవన్, భక్తోంశే
హేతు సంసార్ మే ఆయ్ ధర్ తేహో వేష్ అనంత్, ఔర్ నుర్
నర్ ముని తుమ్హారీ అంశ్ హై. తుమ్మి నే ప్రగట్ హో తుమ్మి నే ఐసే
సమా తేహై జై సేజల్ సాగర్ నే నికల్ సాగర్ మే సమా తాహై. తుమ్హారీ
మహిమాహై అనూప్, కాన్ కహ్ సకే సదారహ్ తేహో విరాట్ స్వరూప్,
సిర్ స్వర్, పృథ్విపాంవ్, సముద్ర్ పేట్, నాభీ ఆకాశ్, బాదల్ కేశ్,
వృక్ష రోష్, అగ్నిముఖ్ దళోందిశాకాన్, నయన్ చంద్ ఔర్ భాను,
ఇంద్ భుజా, బుద్ధిబ్రహ్మ, అహంకార్ రుద్ర్, గర్జన్ వచన్, ప్రాణ్ పవన్,
జల్ వీర్, పలక్ లగానారాత్ దిన్, ఇస్ రూప్ నే సదా విరాజ్ తేహో
తుమ్మై కాన్ పహి చాన్ సకే. ఇస్ భాతిస్తుతికర్ అక్బూర్ జీ సే ప్రభూ కే
చరణోంకాధ్యాన్ కర్ కహి కృపానాథ్ ! ముర్రో అప్పే చరణోంమే
రక్ ఫో.

నమస్తే వాను దేవాయ । సర్వభూతక్షయాయచ ।

హృషీ కేశనమస్తుభ్యం । ప్రపన్నంపాహిమాంప్రభో ।

ఇతి శ్రీలల్లాలాల్ కృతే ప్రేమ్ సాగ్ రే అక్బూరస్తుతి కరణంనామ
ఏకచత్వారింశోఽధ్యాయః ।

ఈ పైనీయబడిన హిందీభాగమును సులభముగఁ దెలియుటకు గాను
అంధ్రాక్షరము లలో వ్రాసితిని. పైయధ్యాయము హిందూస్థానమందలి
పండితపామరులచేఁ జదువఁబడు ప్రేమసాగరమును పుస్తకమునుండి, తీసి
వ్రాసితిని. హిందీవారు తమభాషను జదువుటలో మనమొక విశేషమును
గందుము. వ్రాతయందు 'వ' కనఁబడు చున్నను 'బ' యని చదివెదరు.
అనఁగా వబలకు భేదముఁ జూపింపరు. అటుల జదువఁబడు -వ' యక్షరములు,
వానిక్రింద వ్రాయఁబడిన గీతలచేఁ జూపింపఁబడియె. పైయధ్యాయము

యొక్క మొదటి పంక్తిలో 'స్తాపిత్' అనుదానిని "స్తాభీత్" అని చదివెదరు. ఇట్టి విశేషము లెక్కువగ లేనందువలనను, వ్రాసినటులఁ జదివినఁ దప్పగ నెన్నఁబడకుండుట వలనను, దీనిని మనము గొప్పగాఁ బాటించవలసినవని లేదు. ఇక పైయధ్యాయములో సంస్కృత శ్లోకముల విడిచి హిందీ భాగమునకు మాత్రమొక రీతిగాఁ దెనుఁగువ్రాసెదను. శ్రీశుక దేవుఁడు (ఇటుల) చెప్పెను :—మహాప్రభో ! అక్రూరునకు బహుకొద్ది కాలములో నీటిలోనిలిచినిలిచి ప్రభువుయొక్క ధ్యానము చేయుటవలన జ్ఞానోత్పత్తియై చేతులు జోడించి నమస్కరించి ఇటులఁ జెప్పసాగెను :—భగవంతా ! కర్తవును, హర్తవునునీవే. నీభక్తులకొరకు సంసారము లోనికి వచ్చి అనేక వేషములను గైకొనుచున్నావు ; మఱియు నురలు నరులు మునులు నీ యొక్క యంశలే. నీ వలననే సృష్టింపఁ బడుచున్నారు ; ఎటుల సాగరములోనుండి జలము బయలుదేరి సాగరములోఁ జేరుచున్నదో, అటులే నీలో నైక్య మగుచున్నారు ; నీమహిమ అనుపమాన మైనది. నీ వెల్లపుడు విరాట్స్వరూపముతోనే యుందు వని యెవ్వరు చెప్పఁగలరు ? శిరము స్వర్గము, భూమిపాదము, సముద్రము ఉదరము, నాభి ఆకాశము, కేశములు మేఘములు, వృక్షములు రోమములు, అగ్నిముఖము, దశదిశలు కర్ణములు, నయనములు చంద్రసూర్యులు, ఇంద్రుఁడు భుజము, బ్రహ్మబుద్ధి, రుద్రుఁడహంకారము, గర్జనము వచనము, పవనము ప్రాణము, జలము వీర్యము, కంటిరెప్పవాటులు దివారాత్రులు, ఈ రూపములతో సదా విరాజిల్లు చుందువు ; నిన్ను ఎవ్వరు కనుఁగొనఁగలరు ? ఈ భాతిన్తుతి చేసి, అక్రూరుఁడు ప్రభువుయొక్క చరణములను ధ్యానముచేసి కృపానాథా ! నన్ను నీ పాదములపై నుంచుకొనుమని చెప్పెను.

